

سوالات درس سیزده

ص ۱۶

نکته: انقلاب مشروطیت جنبشی سیاسی - اجتماعی بود که در دوره حکومت مظفرالدین شاه در ایران رخ داد.

۱- نظام پادشاهی استبدادی چه نوع حکومتی است؟ حکومتی است که در آن ، پادشاه از قدرت و اختیارات فراوانی برخوردار است و بر اساس میل و اراده ی خود حکومت می کند. به عبارت دیگر ، اداره ی کشور تابع هیچ قانونی نیست و خواست پادشاه حکم قانون را دارد.

۲- نظام پادشاهی مشروطه چه حکومتی است؟ نوعی از حکومت است که در آن قدرت و اختیارات پادشاه بر اساس قانون محدود می شود و اداره ی کشور در اختیار نهادهایی مانند مجلس شورا و هیئت وزیران(دولت) قرار می گیرد.

۳- زمینه های سیاسی و اقتصادی انقلاب مشروطه را بنویسید؟ به دلیل عقب ماندگی حکومت قاجار در برابر روسیه و انگلستان ، سرزمین های پهناوری از خاک کشور ما جدا شدند . از سوی دیگر ، واگذاری امتیاز های بسیار به انگلیسی ها و روس ها علاوه بر این که باعث تسلط بیگانگان بر منابع ثروت اقتصادی کشور شد ، ضربه ی شدیدی به صنعت ، کشاورزی و بازرگانی ایران وارد کرد و بیکاری را در سراسر کشور گسترش داد . سخت گیری و بی رحمی مأموران مالیاتی نیز بر شدت فقر عمومی افزود . مردم ایران ضعف و بی کفایتی حکومت قاجار را علت اصلی این مسائل و مشکلات می دانستند.

۴- زمینه های فکری و فرهنگی انقلاب مشروطه به چند دسته تقسیم می شوند؟ به دو دسته ۱- زمینه های داخلی ۲- زمینه های خارجی

۵- زمینه های فکری و فرهنگی داخلی انقلاب مشروطه را بنویسید؟ آموزه های دین اسلام و مذهب شیعه مردم را به مبارزه با ظلم و تلاش برای برقراری عدالت فرا می خواند . مردم مسلمان ایران با درس گرفتن از قیام امام حسین (ع) و واقعه ی کربلا ، همواره آماده بودند که در برابر ظلم و بی عدالتی بایستند.

ص ۱۷

۶- زمینه های فکری و فرهنگی خارجی انقلاب مشروطه را بنویسید؟ آشنایی ایرانیان با افکار و دستاوردهای تمدن جدید اروپا - رخ دادن انقلاب کبیر فرانسه .

نکته: انقلاب کبیر فرانسه همزمان با تأسیس حکومت قاجار در ایران رخ داد.

۷- انقلاب کبیر فرانسه چه تأثیری بر وقوع انقلاب مشروطه داشت؟ این انقلاب اندیشه ی آزادی خواهی و حکومت مشروطه را در سراسر اروپا گسترش داد. عده ای از ایرانیان که با کنجکاوی در جست و جوی دلایل عقب ماندگی ایران و پیشرفت کشورهای اروپایی بودند، متوجه نظام مشروطه و حکومت قانونمند در آن کشورها شدند. آنان سرانجام به این نتیجه رسیدند که ایران نیز با داشتن حکومت مشروطه می تواند در مسیر پیشرفت و ترقی قرار گیرد.

۸- روشنفکران چه کسانی بودند؟ و نقش آنها در انقلاب مشروطه چه بود؟ آنها اغلب تحصیل کردگان اروپا و مدرسه ی دارالفنون بودند، مردم را با محاسن حکومت قانون (حکومت مشروطه) و معایب حکومت استبدادی آشنا کردند.

۹- چه عواملی انگیزه و اراده ی مردم را برای مبارزه با استبداد و سلطه ی خارجی دو چندان کرد؟ موفقیت نهضت تنباکو - قتل ناصرالدین شاه به دست میرزا رضا کرمانی.

۱۰- چرا دوران حکومت مظفرالدین شاه بر خشم و نارضایتی مردم افزود؟ در دوره ی پادشاهی او سوء استفاده و ستمگری مأموران حکومت و دخالت بیگانگان در امور کشور ادامه یافت و بر خشم و نارضایتی مردم افزود.

۱۱- رهبران روحانی که با تشکیل انجمنی از آزادی خواهان به فکر ایجاد تغییراتی به نفع مردم بودند را نام ببرید؟ آیت الله سید محمد طباطبایی و آیت الله سید عبدالله بهبهانی.

ص ۸۸

۱۲- یکی از مهم ترین حوادثی که بروز انقلاب مشروطیت را سرعت بخشید چیست؟ توضیح دهید؟

ماجرای به چوب بستن بازرگانان بود. عین الدوله، صدراعظم مستبد، برای ترساندن مخالفان و جلوگیری از گسترش اعتراض ها، تعدادی از بازرگانان را به بهانه ی گران شدن قند به چوب بست. به دنبال این واقعه، بازار بسته شد و گروهی از علما به رهبری آیت الله طباطبایی به نشانه ی اعتراض از تهران به ری مهاجرت کردند و در حرم شاه عبدالعظیم بست نشستند.

۱۳- مهم ترین خواسته ی معترضین در حرم حضرت عبدالعظیم چه بود؟ تأسیس عدالت خانه برای رسیدگی به شکایت های مردم بود.

۱۴- وقتی حکومت قاجار به خواسته های مهاجران حرم عبدالعظیم عمل نکرد، علما و مردم چه کردند؟ خواسته ی معترضان چه بود؟ اعتراض های مردمی دوباره شروع شد. در جریان این اعتراض ها

طلبه ی جوانی به نام سید عبدالحمید به شهادت رسید و در نتیجه تعدادی از علما این بار به نشانه ی اعتراض به قم مهاجرت کردند . هم زمان تعدادی از مردم تهران در اعتراض به حکومت قاجار در سفارت انگلستان بست نشستند . از جمله خواسته های معترضان ، تأسیس عدالت خانه و تشکیل مجلس شورا بود .

نکته: رهبری انقلاب مشروطیت را علما و روشنفکران بر عهده داشتند.

نکته: سرانجام مظفرالدین شاه در ۱۴ مرداد ۱۲۸۵ ش فرمان مشروطه را صادر کرد.

ص ۱۹

۱۵- دو مورد از عوامل موفقیت انقلاب مشروطیت را بیان کنید؟ آموزه های دین اسلام و مذهب شیعه - حضور علما و روشنفکران در کنار سایر گروه ها- آشنایی ایرانیان با افکار و دستاوردهای تمدن جدید اروپا

۱۶- چه گروه ها یا قشرهای اجتماعی در انقلاب مشروطیت نقش موثری داشتند؟ گروه ها و قشرهای اجتماعی مختلف مانند روحانیون ، بازرگانان ، روشنفکران ، تجار ، پیشه وران و کارگران .

۱۷- موانع و مشکلات حکومت مشروطه را بنویسید؟ مخالفت و دشمنی مستبدان - اختلاف و دو دستیگی میان مشروطه خواهان -افزایش دخالت های خارجی - وقوع جنگ جهانی اول .

۱۸- انقلاب مشروطیت با چه هدفی شکل گرفت؟ با هدف برقراری حکومت قانون و رها کردن کشور از چنگ استبداد داخلی و سلطه ی خارجی شکل گرفت .

۱۹- پس از مظفرالدین شاه چه کسی جانشین او شد؟ و چه کرد؟ محمد علی شاه جانشین او پادشاهی مستبد بود . او با پشتیبانی دولت روسیه و حمایت مستبدان داخلی ، تصمیم گرفت حکومت نوپای مشروطه را نابود سازد و نظام پادشاهی استبدادی را دوباره برقرار کند. به دستور او مجلس به توپ بسته شد .

نکته: به دستور محمد علی شاه مجلس به توپ بسته شد و منحل گردید .

نکته: مجاهدان مشروطه خواه در تبریز به رهبری ستارخان و باقرخان در برابر حکومت استبدادی محمد علی شاه به پا خاستند .

۲۰- چه کسانی به مخالفت با اقدامات محمد علی شاه پرداختند؟ نتیجه آن چه شد؟ مجاهدان مشروطه خواه در تبریز به رهبری ستارخان و باقرخان در برابر حکومت استبدادی محمد علی شاه به پا خاستند . علمای مشروطه خواه نجف نیز آنان را به مقاوت در برابر شاه مستبد دعوت کردند . طرف داران مشروطه در

گیلان و اصفهان با مشاهده ی ایستادگی مردم تبریز ، روحیه گرفتند و راهی پایتخت شدند . آنها پس از فتح تهران ، محمدعلی شاه را برکنار کردند و پسر خردسالش ، احمد میرزا را به جانشینی او برگزیدند .

ص ۹۰

۲۱ چرا آیت الله شیخ فضل الله نوری با انقلاب مشروطه به مخالفت پرداخت؟ وی معتقد بود

افرادی که رهبری انقلاب را به دست گرفته اند ، به اسلام اعتقادی ندارند و می خواهند افکار و فرهنگ کشورهای اروپایی را در ایران گسترش دهند . منظور او برخی از روشنفکران بودند که در تقلید از اروپاییان زیاده روی می کردند .

۲۲ شیخ فضل الله نوری توسط چه کسانی به شهادت رسید؟ برخی از مشروطه خواهان بعد از برکناری

محمدعلی شاه ، با فرصت طلبی شیخ را به اتهام مخالفت با نظام مشروطه محاکمه کردند و به شهادت رساندند . شهادت مجتهد معروف پایتخت ، تأثیر نامطلوبی بر اوضاع ایران داشت و موجب اختلاف و دشمنی بیشتر در داخل کشور شد .

نکته: همزمان با وقوع انقلاب مشروطیت در ایران ، آلمان و متحدانش ، یعنی ایتالیا ، اتریش و مجارستان ، به

یک قدرت بزرگ اروپایی تبدیل شده و درصدد دست اندازی به مستعمرات دیگر کشورها بودند .

۲۳ قرارداد ۱۹۰۷ بین چه کشورهایی و چرا بسته شد؟ انگلستان و روسیه برای مقابله با قدرت روزافزون

آلمان و متحدانش ، تصمیم گرفتند به اختلاف های خود پایان دهند و به جای رقابت ، با یکدیگر همکاری کنند . به همین دلیل این دو کشور طی قرارداد ۱۹۰۷ ایران را میان خود تقسیم کردند .

۲۴ روسیه و انگلستان در قرار داد ۱۹۰۷ چه تصمیمی در باره ایران گرفتند؟ تصمیم گرفتن ایران را

بین خود تقسیم کنند .

۲۵ هدف انگلستان و روسیه از امضای قرارداد ۱۹۰۷ چه بود؟ کنار گذاشتن اختلافات خود برای

مقابله با قدرت روز افزون آلمان و متحدانش .

۲۶ قرارداد ۱۹۰۷ چه نتایجی برای ایران داشت؟ روسیه با خیالی آسوده در امور داخلی ایران مداخله

می کرد . و اجازه نمی داد که دولت و مجلس اوضاع آشفته ی کشور را سروسامان دهند . علاوه بر این ، نیروهای روسیه وارد خاک ایران شدند . آنها در تبریز تعدادی از مشروطه خواهان را کشتند و در مشهد نیز حرم امام رضا(ع) را به گلوله بستند .

۲۷- در جنگ جهانی اول متحدین و متفقین چه کشورهایی بودند؟ متحدین: کشورهای آلمان ، ایتالیا ، اتریش و مجارستان - متفقین: انگلستان ، روسیه و فرانسه بودند که به متفقین مشهور شدند . در اواخر جنگ ، آمریکا نیز به متفقین پیوست.

۲۸- در جنگ جهانی اول موضع دولت ایران چه بود؟ دولت ایران در ابتدای جنگ جهانی اول بی طرفی کامل خود را اعلام کرد اما انگلستان ، روسیه و عثمانی این بی طرفی را نادیده گرفتند و نیروهای خود را وارد ایران کردند . پس از آن برخی مناطق ایران صحنه ی نبرد نیروهای روسیه و انگلستان با قوای عثمانی شد.

نکته: جنگ جهانی اول پس از چهار سال با پیروزی متفقین به پایان رسید.

نکته: دلیرمردان تنگستانی به فرماندهی رئیسعلی دلواری با ایثار جان خویش ضربه ی سنگینی به اشغالگران وارد آوردند.

۲۹- آثار و پیامدهای سیاسی و اجتماعی جنگ جهانی اول در ایران را بیان کنید؟ جنگ جهانی اول موجب بی ثباتی و آشفتگی بیشتر اوضاع ایران شد . به دلیل حضور نیروهای اشغالگر و درگیری های نظامی ، دولت مرکزی به نهایت ضعف و درماندگی رسید و تسلط خود را بر امور کشور از دست داد . نافرمانی و سرپیچی از فرمان دولت مرکزی گسترش یافت و امنیت و اسایش مردم از بین رفت . ایرانیان دچار بلا و مصیبت های بزرگی مانند قحطی ، فقر ، گرسنگی و شیوع بیماری های واگیردار شدند و افراد زیادی جان خود را از دست دادند.

۳۰- به نظر شما چرا مردم ایران در جنگ جهانی اول به آلمان و متحدانش گرایش داشتند؟ چون فکر میکرد آلمان قدرت برتر جنگ است.

سوالات درس چهارده

۱- چرا در اواخر جنگ جهانی اول حکومت روسیه نیروهایش را از ایران بیرون برد؟ زیرا بر اثر وقوع انقلابی عظیم حکومت روسیه سرنگون شد . پس از آن نام این کشور به اتحاد جماهیر شوروی تغییر یافت.

نکته: در اواخر جنگ جهانی اول حکومت روسیه سرنگون شد و پس از آن نام این کشور به اتحاد جماهیر شوروی تغییر یافت.

نکته: قرارداد ۱۹۱۹ در زمان نخست وزیری وثوق الدوله بسته شد.

۲- قرارداد ۱۹۱۹ بین کدام کشورها منعقد شد و مفاد آن چه بود؟ این قرارداد بین ایران و انگلستان بسته شد. براساس این قرارداد اداره امور نظامی و مالی ایران در اختیار کارشناسان (مستشاران) نظامی و مالی انگلستان قرار می گرفت.

۳- چه کسانی با قرارداد ۱۹۱۹ به مخالفت برخاستند؟ آیت الله مدرس و شیخ محمد خیابانی.

نکته: احمد شاه قاجار از تایید قرارداد ۱۹۱۹ خودداری کرد.

۴- به نظر شما دلیل مخالفت گسترده با قرارداد ۱۹۱۹ چه بود؟ جلوگیری از سلطه ی همه جانبه ی انگلستان بر ایران.

۵- حلت کودتای ۱۲۹۹ چه بود؟ انگلستان پس از ناکامی در اجرای قرارداد ۱۹۱۹، درصدد برآمد که از طریق کودتا اهداف خود را در ایران پیگیری کند.

۶- کودتای ۱۲۹۹ چگونه انجام شد؟ توضیح دهید؟ انگلیسی ها یکی از فرماندهان نیروی قزاق به نام رضا خان را به عنوان مهره ی نظامی و سیدضیالدین طباطبایی را به عنوان مهره ی سیاسی کودتا برگزید. طباطبایی از سیاستمداران طرفدار انگلستان بود. در سوم اسفند ۱۲۹۹ نیروهای تحت فرمان رضاخان مراکز مهم پایتخت را اشغال کردند و احمدشاه مجبور شد سیدضیاء را به نخست وزیری و رضاخان را به فرماندهی کل قوا منصوب کند.

ص ۹۳

۷- رضاخان برای نشان دادن شایستگی و برتری خود نسبت به احمدشاه چه کارهایی انجام داد؟ او با جدیت تمام به نوسازی تشکیلات نظامی پرداخت و ارتش نوینی را پایه گذاری و با استفاده از آن، نافرمانی و آشوب های داخلی را فرو نشاند و نظم و امنیت را تا حدودی برقرار کرد. از این رو طرفدارانش با تبلیغات فراوان او را شایسته تر از احمدشاه قاجار برای حکومت معرفی می کردند.

۸- سیاست مذهبی رضاخان را توضیح دهید(قبل از رسیدن به قدرت نسبت به دین چه روشی داشت)؟ رضاخان برای جلب نظر مردم، خود را فردی مذهبی و پایبند به احکام و ارزش های دینی نشان می داد. به همین دلیل، در مراسم و مجالس مذهبی حضور می یافت و با علما دیدار و مشورت می کرد.

۹- چه عواملی به رضاخان در دستیابی به قدرت کمک کرد؟ رضاخان با استفاده از موقعیت خود به عنوان وزیر جنگ و نخست وزیر، طرفداران خود را وارد مجلس شورای ملی کرد. در سال ۱۳۰۴ ش مجلس شورای ملی با وجود مخالفت جدی تعداد کمی از نمایندگان، مانند آیت الله مدرس و دکتر مصدق، احمد شاه قاجار را از قدرت برکنار کرد و حکومت موقت را به رضاخان سپرد. سپس مجلس موسسان به طور رسمی حکومت را به رضاخان و خانواده ی او واگذار کرد.

۱۰- چه عواملی به رضاخان در دستیابی به قدرت کمک کرد؟ حمایت انگلیسی ها از رضاخان - نارضایتی مردم از اوضاع کشور (ناامنی) - بی کفایتی احمدشاه - رهبران و احزاب سیاسی غرب گرا که در مجلس چهارم و پنجم قدرت گرفته بودند.

نکته: در سال ۱۳۰۴ ش مجلس شورای ملی با وجود مخالفت جدی تعداد کمی از نمایندگان، مانند آیت الله مدرس و دکتر مصدق احمدشاه را از قدرت برکنار کرد و حکومت موقت را به رضاخان سپرد.

ص ۹۴

نکته: رضاخان از ابتدای حکومت به استبداد و دیکتاتوری روی آورد.

۱۱- شیوه ی حکومت رضاخان چگونه بود؟ رضاشاه از ابتدای حکومت به استبداد و دیکتاتوری روی آورد. در دوران حکومت او، هیئت وزیران و نمایندگان مجلس شورای ملی اختیار و استقلال چندانی نداشتند و تابع دستورات شاه بودند. حکومت رضاشاه به احزاب و روزنامه های مستقل اجازه ی فعالیت نمی داد و با زور و خشونت، فضای خفقان، ترس و سرکوب را بر جامعه حاکم کرد. در چنین شرایطی، مخالفان سرنوشتی جز تبعید، زندان، شکنجه و اعدام نداشتند.

۱۲- برخی از اقدامات رضاشاه را در دوره حکومتش بیان کنید(در دوره ی حکومت رضاشاه چه تلاشهایی برای نوسازی ایران به تقلید از اروپا صورت گرفت)؟ ۱- نوسازی تشکیلات نظامی که از کودتای ۱۲۹۹ آغاز شده بود با قوت ادامه یافت ۲- مدارس و مراکز آموزشی جدید در شهرهای مختلف کشور گسترش پیدا کردند ۳- نخستین دانشگاه ایران (دانشگاه تهران) بنیان نهاده شد. ۴- راه های شوسه توسعه

یافتند و راه آهن سراسری که خلیج فارس را به دریای مازندران متصل می کرد احداث شد. ۵- موسسات و مراکز صنعتی متعددی در ایران به وجود آمدند.

نکته: رضا خان به بهانه ی پیشرفت و نوسازی فرهنگی و اجتماعی کارهایی انجام داد که نتیجه آن تضعیف ارزش های دینی و رواج فرهنگ غیرایرانی بود .

۱۳- اقدامات رضاشاه را بی تضعیف ارزش های اسلامی و تخریب فرهنگ ایران چه بود؟ مجبور کردن مردم به این بود که لباس یکسانی به تن کنند و کلاه لبه داری (مشهور به کلاه پهلوی) بر سر بگذارند . پس از آن محدودیت هایی برای برگزاری مراسم مذهبی از جمله عزاداری امام حسین(ع) به وجود آمد و زمزمه ی برداشتن (کشف) حجاب مطرح شد.

ص ۹۵

نکته: حکومت رضا شاه که بسیار شیفته ی ظاهر فرهنگ اروپایی بود اندکی پس از سرکوب قیام گوهرشاد دستور داد حجاب را با زور و خشونت از سر زنان و دختران ایرانی بردارند .

۱۴- قیام خونین مردم مشهد در مسجد گوهرشاد را شرح دهید؟ مردم مشهد در اعتراض به کارهای رضاشاه در تضعیف ارزش های اسلامی و کشف حجاب قیام کردند و در مسجد گوهرشاد گرد هم آمدند . نیروهای نظامی برای سرکوب این قیام ، مردم را در کنار حرم حضرت امام رضا(ع) به گلوله بستند و عده ای را شهید و مجروح کردند.

۱۵- جنگ جهانی دوم چگونه آغاز شد؟ با هجوم برق آسای آلمان به لهستان جنگ جهانی دوم آغاز شد.

۱۶- دولت های محور و متفقین در جنگ جهانی دوم شامل کدام کشورها بودند؟ کشورهای ایتالیا و ژاپن به آلمان پیوستند و دولت های محور را تشکیل دادند . در جبهه ی مقابل ، انگلستان ، فرانسه ، شوروی و آمریکا قرارداداشتند که متفقین خوانده می شدند.

۱۷- در جنگ جهانی دوم دولت ایران چه موضعی گرفت؟ دولت ایران اعلام بی طرفی کرد . اما در شهریور ۱۳۲۰ ، متفقین حضور شماری از آلمان ها را در ایران بهانه قرار دادند و کشور ما را به اشغال خود درآوردند.

۱۸- هدف اصلی نیروهای متفقین از اشغال ایران در جنگ جهانی دوم چه بود؟ هدف اصلی آنها از این اقدام ، استفاده از موقعیت و منابع و امکانات ایران به سود خویش بود.

۱۹- متفقین پس از اشغال ایران چه کردند؟ رضاشاه را مجبور کردند که به نفع پسرش، محمد رضا از قدرت کناره گیری کند و سپس او را از کشور تبعید کردند.

۲۰- آثار زیان بار (پیامدهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی) جنگ جهانی دوم برای ایران چه بود؟ جنگ جهانی دوم همچون جنگ جهانی اول، به اقتصاد و جامعه ی ایران خسارت و آسیب زیادی وارد کرد. مردم ایران طی آن سال ها با کمبود و گرانی شدید مواد غذایی، مخصوصاً نان، روبرو بودند و عده ی زیادی بر اثر گرسنگی و سوء تغذیه جان سپردند.

ص ۹۶

۲۱- ایران در نخستین سال های سلطنت محمد رضا شاه از لحاظ سیاسی چه وضعیتی داشت؟

محمد رضا این امکان را نداشت که همچون پدرش با استبداد و دیکتاتوری حکومت کند. بنابراین برای نمایندگان مجلس شورای ملی و هیئت وزیران فرصتی به وجود آمد که در اداره ی امور کشور نقش موثری داشته باشند. همچنین احزاب سیاسی و مطبوعات دوباره فعالیت خود را آغاز کردند.

۲۲- در ابتدای سلطنت محمدرضا شاه چه عاملی به ثبات و آرامش سیاسی کشور آسیب می رساند؟ رقابت های انگلستان، شوروی و آمریکا برای کسب نفوذ سیاسی و اقتصادی هرچه بیشتر در کشور ما.

نکته: یکی از رویدادهای مهم تاریخ معاصر ایران، ملی شدن صنعت نفت است.

نکته: امتیاز بهره برداری از منابع نفت ایران در زمان مظفرالدین شاه به انگلیسی ها واگذار شد.

۲۳- رهبری نهضت ملی شدن صنعت نفت ایران را چه کسانی بر عهده گرفتند؟ آیت الله کاشانی و دکتر محمد مصدق.

نکته: مجلس شورای ملی با مشاهده ی اتحاد و یکدلی مردم، قانون ملی شدن صنعت نفت را تصویب کرد.

نکته: پس از تصویب قانون ملی شدن نفت، دکتر مصدق نخست وزیر شد تا آن قانون را اجرا کند و دست بیگانگان را از این ثروت ملی کوتاه کند.

۲۴- چرا انگلیس نتوانست از ملی شدن صنعت نفت جلوگیری کند؟ به دلیل وحدت ملت و همدلی رهبران نهضت.

۲۵- چه عواملی موجب شکست نهضت ملی ایران شد؟ پس از مدتی، میان رهبران و گروه های سیاسی پشتیبان نهضت ملی شدن نفت اختلاف بروز کرد. رهبران نهضت اسیر جاه طلبی و خود خواهی سیاسی

اطرافیان خود شدند و نتوانستند از گسترش اختلافات درونی جلوگیری کنند . در نتیجه اتحاد و همدلی به تفرقه و دشمنی تبدیل شد.

۲۶- چه شباهت ها و تفاوت هایی در اهداف نهضت تنباکو و نهضت ملی شدن نفت وجود

داشت؟ شباهت : هر دو مبارزه با انگلستان - در هر دو روحانیان و روشنفکران نقش داشتند . **تفاوت :** تنباکو زمان قاجار بود و لی نفت در دوره پهلوی - تنباکو لغو یک قرارداد بود ولی نفت حفظ یک منبع انرژی برای کشور.

۲۷- کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ با پشتیبانی کدام دولت ها صورت گرفت ؟ انگلستان و آمریکا.

۲۸- کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ را توضیح دهید ؟ (دولت مصدق چگونه سرنگون شد؟) طبق برنامه ای که دو کشور انگلستان و آمریکا طراحی کردند ، در روز ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ واحدهایی از ارتش به فرماندهی سرلشکر فضل الله زاهدی به خیابان ها ریختند و با اشغال مراکز مهم پایتخت ، دولت دکتر مصدق را سرنگون کردند.

۲۹- محمد رضا شاه پس از کودتای ۲۸ مرداد چه سیاستی را در پیش گرفت ؟ محمد رضا شاه به شاهی مستبد و ستمگر تبدیل شد که اصول قانون اساسی را آشکارا نادیده می گرفت . او همچنین با تأسیس سازمان اطلاعات و امنیت کشور (ساواک) به سرکوب شدید مخالفان پرداخت و دوباره فضای ترس و خفقان بر ایران حاکم شد.

نکته: پس از موفقیت کودتای ۲۸ مرداد ، نفوذ و سلطه آمریکا بر کشور ما به تدریج افزایش یافت.

۳۰- مهم ترین دلیل موفقیت کودتای ۲۸ مرداد چه بود؟ اختلاف و دو دستگی میان رهبران نهضت موجب دلسردی مردم شده و اتحاد و همدلی به تفرقه و دشمنی تبدیل شده بود . این وضعیت ، شرایط را برای انگلستان و آمریکا فراهم کرد تا برای سرنگونی دولت مصدق فراهم سازد.

۳۱- کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ چه تفاوت و چه شباهتی با کودتای ۱۲۹۹ داشت؟

شباهت : در هر دو کودتا کشورهای خارجی مانند انگلستان نقش داشتند.

تفاوت : کودتای ۱۲۹۹ به منظور تغییر سلسله ی پادشاهی ایران بود در حالی که در کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ سلطنت در خاندان پهلوی ادامه یافت.

سوالات درس پانزده

ص ۱۰۰

نکته: پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، به تدریج نفوذ و سلطه ی آمریکا بر ایران بیشتر شد.

۱- هدف آمریکا از ایجاد تغییرات در امور اجتماعی و اقتصادی ایران چه بود؟ از بین بردن زمینه ی قیام های مردمی و حفظ حکومت پهلوی.

۲- اساسی ترین تغییرات در تصویب نامه انجمن های ایالتی و ولایتی چه بود؟ الف) لغو شرط مسلمان بودن برای انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان. ب) لغو سوگند به قرآن از سوی انتخاب شوندگان و تبدیل آن به سوگند به کتاب آسمانی.

۳- چه دلیل علما با تصویب نامه ی انجمن های ایالتی و ولایتی مخالفت کردند؟ تغییرات قانون انجمن های ایالتی و ولایتی در ظاهر به بهانه ی زمینه سازی برای مشارکت بیشتر مردم در فعالیت های اجتماعی انجام گرفت اما در حقیقت تهاجم آشکاری به هویت دینی جامعه ی اسلامی ایران بود، به همین دلیل علما با آن مخالفت کردند.

نکته: برجسته ترین چهره مخالفان تصویب نامه انجمن های ایالتی و ولایتی، عالمی شجاع به نام سید روح الله خمینی بود که در قم اقامت داشت

۴- چرا امام خمینی با تصویب نامه انجمن های ایالتی و ولایتی مخالفت کرد؟ نتیجه آن چه شد؟ امام خمینی می دانست که هدف حکومت از این تغییرات، تضعیف اسلام و تخریب ارزش های اسلامی است. سرانجام در نتیجه ی مخالفت جدی امام و سایر علما دولت مجبور شد تصویب نامه ی مذکور را لغو کند.

۵- چرا تصویب نامه ی انجمن های ایالتی و ولایتی موجب تضعیف اسلام و تخریب ارزش های اسلامی می شد؟ زیرا این تغییرات در ظاهر به بهانه ی زمینه سازی برای مشارکت بیشتر مردم در فعالیت های اجتماعی صورت گرفت اما در حقیقت، تهاجم آشکاری به هویت دینی جامعه ی اسلامی ایران بود.

ص ۱۰۱

۶- هدف شاه از برگزاری همه پرسی اصول شش گانه (انقلاب سفید) چه بود؟ محمدرضا شاه پیروی از سیاست های آمریکا را برای حفظ حکومت خود ضروری می دانست. به همین دلیل مدت کوتاهی پس از لغو تصویب نامه ی انجمن های ایالتی و ولایتی، اعلام کرد که اصول شش گانه را با عنوان انقلاب سفید به همه پرسی خواهد گذاشت.

۷ چه کسانی به مخالفت با اصول شش گانه شاه پرداختند؟ چرا؟ امام خمینی و سایر علمای مبارز مخالفت کردند. زیرا از اهداف و پیامدهای واقعی این اصول آگاه بودند و یقین داشتند که اجرای این اصول، موجب تحکیم سلطه ی امریکا بر ایران و وابستگی سیاسی و اقتصادی کشور ما به بیگانگان می شود.

نکته: در برخی از شهرها مانند تهران و قم مردم تظاهرات کردند و مخالفت خود را با اصول ششگانه و همه پرسی نشان دادند.

۸- امام خمینی در محرم سال ۱۳۴۲ چه توصیه ای به مداحان و سخنرانان مذهبی کرد؟ یادآوری کرد که سکوت در برابر حکومت ستمگر، کمک به دشمنان اسلام است و از آنان خواست که خطر اسرائیل را به مردم گوشزد کنند.

نکته: امام خمینی در عصر عاشورا (۱۳ خرداد ۱۳۴۲) در مدرسه فیضیه قم سخنرانی تاریخی کرد.

۹- سخنان امام خمینی در عصر عاشورای سال ۱۳۴۲ در باره چه مسائلی بود؟ رژیم با امام چگونه برخورد کرد؟ شاه را به دلیل ستمگری، همکاری با اسرائیل و وابستگی به آمریکا به شدت محکوم کرد. دو روز بعد مأموران رژیم شبانه به خانه ی امام ریختند و ایشان را دستگیر و پس از انتقال به تهران در یکی از پادگان های نظامی زندانی کردند.

۱۰- شدیدترین اعتراض ها به دستگیری امام خمینی، در کدام شهرهای کشور صورت گرفت؟ قم - تهران - ورامین.

۱۱- قیام ۱۵ خرداد ۴۲ چگونه شکل گرفت؟ دستگیری امام خمینی، موجب خشم و اعتراض گسترده ی مردم مسلمان ایران در شهرهای مختلف شد. رژیم که از حرکت سریع مردم به وحشت افتاده بود به مأموران خود دستور داد که تظاهر کنندگان را به گلوله ببندند و قیام را سرکوب کنند.

۱۲- قیام ۱۵ خرداد ۴۲ چه اثراتی داشت؟ قیام ۱۵ خرداد اگر چه به زور اسلحه و با خشونت مأموران رژیم سرکوب شد، بر خشم و نفرت مردم انقلابی نسبت به شاه و عوامل حکومت ا. افزود و انگیزه ی آنان را برای مبارزه تا سرنگونی حکومت پهلوی تقویت کرد.

ص ۱۰۲

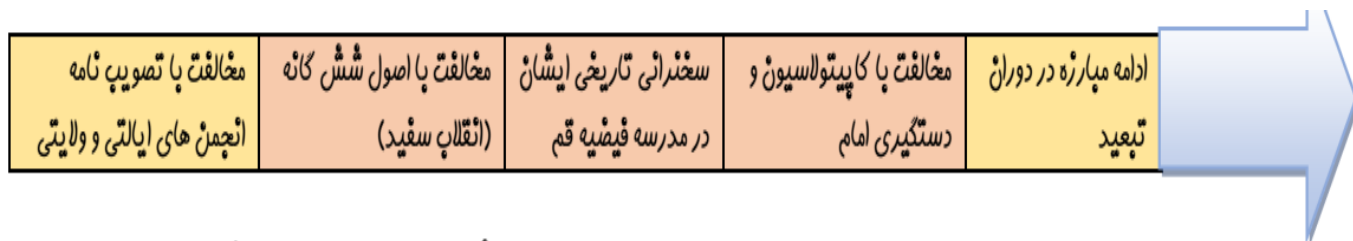
۱۳- منظور از مصونیت قضایی یا حق کاپیتولاسیون چیست؟ و چه کسی با آن به مخالفت برخاست؟ بر اساس این مصونیت، اگر آمریکایی ها در ایران مرتکب جرمی می شدند، دادگاه های ایران حق رسیدگی به جرم آنها را نداشتند. امام خمینی با آن به مخالفت برخاست.

۱۴- امام خمینی در ۱۳ آبان ۱۳۴۲ به کجا تبعید شدند؟ حکومت پهلوی ایشان را به ترکیه تبعید کرد. حدود یک سال بعد، تبعید گاه امام از ترکیه به نجف در عراق تغییر یافت و تا مهر ۱۳۵۷ در آن شهر ساکن

بودند.

۱۵- امام خمینی در تبعید ، به چه شکل هایی مبارزات خود را ادامه می دادند ؟ امام به مناسبت های مختلف با صدور اعلامیه و فرستادن پیام به گروه های سیاسی ، مردم را به مبارزه با شاه و اسرائیل دعوت می کرد.

۱۶- اقدامات امام خمینی را در مبارزه با حکومت پهلوی به ترتیب روی نمودار بنویسید ؟

ص ۱۰۳

۱۷- مبارزه ی ملت ایران پس از تبعید امام خمینی به چه صورت ادامه یافت ؟ قشرهای مختلف مردم به ویژه روحانیون ، فرهنگیان ، دانشجویان و بازاریان پس از تبعید رهبر نهضت به مبارزه ادامه دادند . آنها به پیروی از امام ، مبارزه را وظیفه ای دینی و شرعی می دانستند.

۱۸ نحوه ی مبارزه ی آیت الله مطهری و دکتر علی شریعتی به چه شکلی بود ؟ آنان می کوشیدند با سخنرانی ، نوشتن کتاب و مقاله و برگزاری کلاس های تفسیر قرآن و نهج البلاغه در مساجد و حسینیه ها و دانشگاه ها ، اسلام انقلابی را به جوانان معرفی کنند.

نکته: برخی عالمان و اندیشمندان مانند آیت الله مطهری و دکتر شریعتی می کوشیدند با سخنرانی، نوشتن کتاب و ... اسلام انقلابی را به جوانان معرفی کنند.

۱۹ به چه دلایلی مردم از شاه و سیاست های او ناراضی بودند ؟ به دلیل مسائل و مشکلات مختلف فرهنگی ، سیاسی و اقتصادی . زیرا : الف) حکومت پهلوی به فرهنگ و ارزش های اسلامی توجهی نداشت و اقدام های فرهنگی آن ، به خصوص برنامه های رادیو و تلویزیون و سینما در جهت تضعیف فرهنگ اسلامی بود ب) وابستگی سیاسی حکومت پهلوی به بیگانگان و نفوذ و دخالت کشورهای خارجی به ویژه آمریکا ج) استبداد و سرکوب د) رژیم پهلوی حقوق ملت و اصول قانون اساسی مشروطه را نادیده می گرفت . ه) نمایندگان مجلس شورای ملی و هیئت وزیران در برابر شاه هیچ استقلالی نداشتند . و) روزنامه ها نیز آزادی نداشتند د و نمی

توانستند از شاه و مقام های حکومتی انتقاد کنند و) ساواک و مأموران نظامی با انواع شکنجه ها ، مخالفان را سرکوب می کردند (ز) حیف و میل و غارت ثروت و سرمایه های ملی کشور توسط خاندان پهلوی

ص ۱۰۴

۲۰ دلایل سیاسی ، فرهنگی ، اجتماعی و اقتصادی ناراضی مردم از حکومت شاه را به تفکیک بنویسید .

دلایل سیاسی	وابستگی سیاسی حکومت پهلوی به بیگانگان و نفوذ و دخالت کشورهای خارجی به ویژه آمریکا نمایندگان مجلس شورای ملی و هیئت وزیران در برابر شاه هیچ استقلالی نداشتند
دلایل فرهنگی و اجتماعی	روزنامه ها نیز آزادی نداشتند و نمی توانستند از شاه و مقام های حکومتی انتقاد کنند ساواک و مأموران نظامی با انواع شکنجه ها ، مخالفان را سرکوب می کردند و عده زیادی به اعدام و زندان و تبعید محکوم شده بودند
اقتصادی	حیف و میل و غارت ثروت و سرمایه های ملی کشور توسط خاندان پهلوی

۲۱- قیام ۱۹ دی ماه ۱۳۵۶ مردم قم را شرح دهید؟ مردم قم در ۱۹ دی ۱۳۵۶ در اعتراض به انتشار مقاله ی توهین آمیز روزنامه اطلاعات ، به تظاهرات پرداختند و مأموران حکومت این تظاهرات را به خاک و خون کشیدند.

ص ۱۰۵

۲۲ قیام ۲۹ بهمن ۱۳۵۶ مردم تبریز را توضیح دهید؟ مردم تبریز به مناسبت چهلم شهدای ۱۹ دی قم ، در روز ۲۹ بهمن قیام کردند و تعداد زیادی از آنها شهید و زخمی شدند.

۲۳- عکس العمل شاه در برابر اعتراض و تظاهرات ملت به چه صورت بود؟ از یک سو برای فریب ملت ، پی در پی نخست وزیران خود را عوض می کرد و به مردم وعده می داد که پیام انقلاب آنان را شنیده است و به خواسته هایشان توجه خواهد کرد . از سوی دیگر ، به مأموران خود دستور می داد که تظاهر کنندگان را سرکوب کنند.

نکته: یکی از خونین ترین رویدادهای دوران انقلاب اسلامی در روز ۱۷ شهریور ۱۳۵۷ در تهران به وقوع پیوست
۲۴- واقعه ی ۱۷ شهریور ۱۳۵۷ (جمعه ی سیاه) را توضیح دهید؟ در آن روز که به جمعه ی سیاه معروف شد ، مأموران رژیم به طرز بی رحمانه ای تظاهرات مردم را در میدان ژاله (شهدای کنونی) به خاک و خون کشیدند و عده ی زیادی را شهید و زخمی کردند.

نکته: در نتیجه ی مبارزه مردم ایران شاه در روز ۲۶ دی ماه ۱۳۵۷ مجبور به فرار از کشور شد.

نکته: رهبر انقلاب اسلامی ایران (امام خمینی) در روز ۱۲ بهمن ۱۳۵۷ به میهن بازگشت.

نکته: انقلاب اسلامی ایران در روز ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ به پیروزی رسید و عصر جدیدی در تاریخ ایران آغاز شد.

ص ۱۰۶

نکته: انقلاب اسلامی ایران ، انقلاب با ویژگی های دینی بود.

۲۵- انقلاب اسلامی ایران با چه شعاری به پیروزی رسید؟ و هدف آن چه بود؟ با شعار محوری " استقلال ، آزادی ، جمهوری اسلامی " به پیروزی رسید و هدف آن از بین بردن وابستگی کشور به بیگانگان و تأمین حقوق ملت در چارچوب قوانین و ارزش های اسلامی بود

۲۶- سه عامل موثر در موفقیت انقلاب اسلامی ایران را بنویسید؟ ایمان و اعتقاد به اسلام - وحدت و استقامت ملت - رهبری قاطع و هوشیارانه ی امام خمینی

سوالات درس شانزده

ص ۱۰۷

۱- امام خمینی برای تعیین نظام سیاسی چه کرد؟

به دولت موقت انقلاب مأموریت داد که ضمن اداره ی امور کشور ، اقدامات لازم را برای تأسیس نظام سیاسی جدید انجام دهد.

نکته: مردم ایران در روز های ۱۰ و ۱۱ فروردین برای تعیین سرنوشت سیاسی خود به پای صندوق های رای رفتند. در همه پرسى برای تعیین نظام سیاسى ۹۸/۲ درصد مردم به جمهوری اسلامی رأی مثبت دادند. روز ۱۲ فروردین به عنوان روز جمهوری اسلامی نام گذاری شد.

۲ نمودار روند تأسیس نظام جمهوری را کامل کنید؟

تعیین هیئت دولت	انتخابات اولین دوره مجلس شورای اسلامی	انتخابات اولین دوره ریاست جمهوری	تدوین و تصویب قانون اساسی	همه پرسى تعیین نظام سیاسى
-----------------	---	-------------------------------------	------------------------------	------------------------------

نکته: نهادهای انقلابی به فرمان امام خمینی و بر اساس ضرورت و نیازهای کشور به وجود آمدند.

۳- دو مورد از نهادهای انقلابی که به فرمان امام خمینی شکل گرفتند را نام برده و هدف از تشکیل آنها را بنویسید؟ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و بسیج مستضعفان بودند که با هدف دفاع از آرمان های انقلاب اسلامی و مرز و بوم کشور شکل گرفتند.

۴ چرا دولت های سلطه گرو زورگو (آمریکا) فعالیت های گسترده ای را برای انحراف و نابودی نظام نوپای اسلامی آغاز کردند؟ نظام جمهوری اسلامی ایران از همان ابتدای شکل گیری به حمایت از نهضت های آزادی بخش در سراسر جهان برخاست . به همین دلیل جمهوری اسلامی روابط خود را با دولت اشغالگر قدس (اسرائیل) قطع کرد و از قیام مردم فلسطین برای آزادی سرزمین خود پشتیبانی نمود.

۵ سه مورد از توطئه ها و دسیسه های دشمنان برای انحراف و نابودی انقلاب اسلامی ایران چه بود؟ ایجاد شورش و نا امنی- ترور شخصیت ها و مردم انقلابی - اقدامات نظامی .

۶ نقش گروه های ضد انقلاب داخلی را در ایجاد شورش و نا امنی در سال های نخست پیروزی انقلاب اسلامی شرح دهید؟ گروه های ضد انقلاب داخلی با حمایت دشمنان خارجی انقلاب اسلامی در بخش هایی از کشور به ویژه در مناطق مرزی به ایجاد نا امنی و اغتشاش پرداختند . این گروه ها قصد داشتند با به راه انداختن جنگ داخلی ، اقوام ایرانی را در مقابل هم قرار دهند . آنها حتی به اموال و دارایی های مردم نیز خسارت های فراوانی وارد کردند.

۷- چهار نفر از شخصیت هایی انقلابی که در سالهای نخست پیروزی ترور شدند نام ببرید ؟ استاد شهید مطهری- آیت الله دکتر بهشتی -محمدعلی رجایی -دکتر محمد جواد باهنر.

نکته: آیت الله سید علی خامنه ای بر اثر اقدام های تروریستی ضد انقلاب به شدت مجروح شدند.

ص ۱۱۰

۸- دانشجویان پیرو خط امام در چه تاریخی و چرا سفارت آمریکا را تسخیر کردند؟ در ۱۳ آبان - ۵۸ زیرا در ابتدای پیروزی انقلاب ، سفارت آمریکا در ایران به مرکزی برای حمایت از گروه های ضد انقلاب تبدیل شده بود.

۹- دانشجویان چه شرطی را برای آزادی گروگان های آمریکایی اعلام کردند؟ دانشجویان اعلام کردند که چنانچه آمریکا شاه را تحویل دهد و متعهد شود که در امور داخلی ایران دخالت نکند ، گروگان ها را آزاد خواهند کرد.

۱۰- آمریکا برای رهایی گروگان ها چه کرد؟ اقدام به حمله ی نظامی کرد اما هواپیما و بالگردهای آن کشور در صحرای طبس دچار طوفان شن شدند و نیروهای امریکایی با تحمل تلفات و خسارت گریختند.

۱۱- سرانجام گروگان های آمریکای چه شد؟ سرانجام با میانجیگری دولت الجزایر ، دانشجویان پس از یک سال و چند ماه گروگان های آمریکایی را آزاد کردند.

۱۲- جنگ تحمیلی در چه تاریخی و توسط کدام کشور بر علیه ایران آغاز شد؟ در ۳۱ شهریور ، ۱۳۵۹ صدام ، رئیس حکومت بعثی عراق ، با فرمان حمله به خرمشهر جنگ علیه ایران را آغاز کرد.

نکته: جنگ تحمیلی سرانجام پس از ۸ سال پایداری ملت و ایثار رزمندگان به پایان رسید. دو سال بعد از اعلام آتش بس ، ایران و عراق برای تبادل اسرا به توافق رسیدند.

ص ۱۱۱

نکته: امام خمینی سرانجام در شامگاه ۱۳ خرداد ۱۳۶۸ در تهران درگذشت.

۱۳- جمله ی معروف رهبر انقلاب آیت الله خامنه ای در باره امام خمینی چه بود؟ این انقلاب در هیچ کجای جهان بی نام او شناخته شده نیست.

نکته: یک روز پس از ارتحال امام خمینی مجلس خبرگان رهبری ، آیت الله خامنه ای را به رهبری انقلاب برگزید

سوالات درس هفته

ص ۱۱۴

۱- تعاریف فرهنگ چیست؟ الف) فرهنگ را می توان شیوه ی مشترک زندگی در یک جامعه دانست.
ب) فرهنگ را آگاهی و اندیشه ی مشترک اعضای یک جامعه نیز می گویند.

نکته: فرهنگ جامعه شیوه ی زندگی آن جامعه است.

۲- رابطه ی جامعه و فرهنگ را بیان کنید؟ جامعه بدون فرهنگ وجود ندارد و فرهنگ هم بدون جامعه به وجود نمی آید.

ص ۱۱۵

نکته: نسبت جامعه و فرهنگ را می توان به نسبت سخت افزار و نرم افزار رایانه تشبیه کرد. سخت افزار رایانه بدون نرم افزار آن، فایده ای ندارد و نمیتواند کاری انجام دهد. نرم افزار نیز تنها به کمک سخت افزار، آثار خود را نشان می دهد.

نکته: فرهنگ پدیده ای آموختنی است ، یعنی از طریق ژن به ارث نمی رسد بلکه از راه آموزش و تربیت از نسلی به نسل دیگر منتقل می شود .

نکته: فرهنگ در جریان (فرایند) اجتماعی شدن آموخته می شود .

۳- اجتماعی شدن یا جامعه پذیری چیست؟ اجتماعی شدن فرایندی طولانی مدت از تولد تا آخر عمر است که افراد از طریق آن ، زندگی در جامعه را می آموزند و خود را با آن منطبق می کنند.

۴ چرا اجتماعی شدن فرایندی بسیار مهم در زندگی است؟ زیرا بدون آن ، افراد نمی توانند به زندگی در جامعه ادامه دهند. در یک جامعه ، هر فرد عقاید و باورها ، رسوم ، قوانین و حتی چگونگی پاسخ دادن به غرایز را از دیگران می آموزد و به افراد دیگر یاد می دهد.

۵ فرایند اجتماعی شدن نخست در کجا رخ می دهد؟ چگونه؟ با ذکر مثال توضیح دهید؟ در خانواده - پدر و مادر به کودک یاد می دهند که چطور صحبت کند ، چگونه غذا بخورد و در نشست و برخاست چه آدابی را رعایت کند ، چگونه به مهمان سلام و تعارف کند ، چگونه در مراسم مختلف مثل جشن ها یا عزاداری ها شرکت کند و چه بپوشد و چگونه رفتار کند ، در موقع خمیازه کشید دست را جلوی دهانش بگیرد یا پاهایش را جلوی افراد بزرگ تر دراز نکند و موقع غذا خوردن ، دهانش صدا ندهد.

نکته: اولین و مهم ترین کانون اجتماعی شدن فرد ، خانواده است.

ص ۱۱۶

۶- با بزرگ تر شدن فرد ، علاوه بر خانواده ، چه عوامل دیگری در فرایند اجتماعی شدن فرد

موثر است؟ رسانه های جمعی ، دوستان و گروه همسالان و برنامه های آموزشی و تربیتی مدرسه نیز چگونگی زندگی در جامعه و سازگاری با آن را به تدریج به او می آموزند. این فرایند بعدها با رفتن به دانشگاه ، خدمت سربازی ، محل کار و ادامه پیدا می کند.

۷- در فرایند اجتماعی شدن ، مهم ترین لایه های فرهنگ که به افراد آموخته می شوند چیست؟

نمادها ، هنجارها ، ارزش ها و عقاید.

۸- لایه ها و جنبه های فرهنگ یک جامعه چگونه است؟ با ذکر مثال؟ برخی از لایه های فرهنگ

خارجی یا بیرونی (ظاهری) هستند مانند نمادها و هنجارها و برخی عمیق تر هستند مانند ارزش ها و عقاید.

۹- نماد چیست؟ نماد، نشانه یا نماینده یک پدیده دیگر است.

نکته: نماد در جریان روابط اجتماعی به وجود می آید .

۱۰- کاربرد نماد چیست؟ هر جامعه ای برای انتقال معانی مورد نظر خود از انواع معینی از نمادها استفاده می

کند . زبان گفتاری و نوشتاری ، همه ی اشیا و دست ساخته های انسان مانند تصاویر ، پوشاک ، خوراک ، ساختمان ها و همچنین رفتارهای او ، نقش نمادین دارند.

ص ۱۱۷

۱۱- هنجار چیست؟ هنجارها ، رفتارهای معینی هستند که در یک گروه یا جامعه پذیرفته شده و متداول اند .

به عبارت دیگر به قواعد و شیوه های مورد قبول یک جامعه برای انجام دادن کارها ی مختلف ، هنجار می گویند . برای مثال ، ما وقتی به هم می رسیم سلام می کنیم ، وقتی می خواهیم غذا بخوری م یا وارد جایی شویم به هم تعارف می کنیم.

۱۲- هنجارها شامل چه مواردی می شود؟ هنجارها در واقع همه ی عادت ها ، آداب و رسوم اجتماعی ،

مناسک مذهبی ، قواعد ، قوانین و مقررات را در بر می گیرد.

۱۳- رابطه ی هنجارها و زندگی اجتماعی چیست؟ زندگی اجتماعی بدون وجود هنجارها ادامه پیدا نمی

کند و هنجارها به روابط اجتماعی سامان می بخشند . افراد یک جامعه خود را ملزم می بینند از هنجارها پیروی کنند تا جامعه آنها را به عضویت بپذیرد.

نکته: هنجارها به روابط اجتماعی سامان می بخشد .

۱۴- مهم ترین دلایل پیروی از هنجارها را بیان کنید؟ ارزش دانستن و اعتقاد به آنها ، حفظ آبرو و احترام یا ترس از مجازات.

۱۵- پیروی نکردن از هنجارها ، چه عواقبی برای افراد دارد؟ اگر افراد از هنجارها یا شیوه های مورد قبول گروه یا جامعه پیروی نکنند ، مجازات می شوند . این مجازات ممکن است به صورت سرزنش خود یا دیگران ، پوزخند ف تمسخر ، طرد کردن و محروم نمودن ، متلک گفتن یا مجازات های رسمی و قانونی باشد.

ص ۱۱۸

۱۶- ارزش چیست؟ مثال بزنید؟ ارزش یعنی خوب و بد ، زشت و زیبا و مطلوب یا نامطلوب دانستن امور مختلف . برای مثال می گوئیم راست گویی خوب و دروغگویی بد است.

۱۷- رابطه ی ارزش ها و هنجارها را بنویسید؟ با ذکر مثال؟ ارزش ها زمینه ی شکل گیری هنجارها را ایجاد می کنند و جهت دهنده ی رفتارها هستند . افراد بر مبنای ارزش هایی که به آنها معتقدند ، عمل می کنند . برای مثال ، کسی که پرهیز از اسراف را کار خوب و درستی می داند و آن را ارزش تلقی می کند ، اگر در عمل هم از اسراف بپرهیزد، هنجارش طبق این ارزش بوده است.

ص ۱۱۹

۱۸- منظور از ارزش های اجتماعی چیست؟ با ذکر مثال؟ ارزش های اجتماعی ، ارزش هایی هستند که مورد توجه اکثر افراد جامعه اند و افراد به عملی شدن آنها تمایل دارند . برای مثال ، برای یک تیم ورزشی ، پیروزی در مسابقه و برای یک ملت دفاع از کشور خود و مقابله با دشمنان ، ارزش های اجتماع ی هستند.

۱۹- بخش مهمی از فرهنگ هر جامعه را چه چیز تشکیل می دهد؟ بخش مهمی از فرهنگ جامعه را عقاید و باورهای آن شکل می دهد

۲۰- با ذکر یک مثال توضیح دهید چه رابطه ای بین عقاید و هنجارها و ارزش ها وجود دارد؟ بخش مهمی از فرهنگ جامعه را عقاید و باورهای آن شکل می دهد . برای مثال در جامعه ای که عقاید دینی دارد ، هنجارها ، نمادها و ارزش هایی بر مبنای آن عقاید شکل می گیرد . به عکس در جامعه ای که زندگی را فقط به این دنیا محدود می داند و به آخرت اعتقادی ندارد ، هنجارها و ارزش های متناسب با همان جامعه پدید می آیند.

۲۱- عقاید اسلامی برای مسلمانان چه نقشی دارد؟ اعتقادات اسلامی ، ملاکی است که با آن هنجارها و ارزش ها را می سنجیم و هر کدام را که با این اصول اعتقادی سازگاری ندارند ، طرد می کنیم.

۲۲- هر یک از هنجارهای زیر مبتنی بر کدام ارزشها و عقاید است؟ توضیح دهید .

الف) برخی نانوائی ها ، شب های جمعه یک یا چند تنور نان خود را به صورت رایگان و صلواتی به مردم می دهند. (ارزش های دینی - کمک به دیگران و انسان دوستی)

ب) مردها در هنگام ورود به خانه دیگران با صدای بلند یا الله می گویند (. ارزش های عرفی و دینی - حفظ حجاب و پوشش)

ج) افراد در موقع دیدن کودک ، ماشاالله می گویند. (ارزش های دینی - چشم زخم)

۲۳- عوامل مختلفی می توانند نمادها ، ارزش ها و هنجارهای یک جامعه را تغییر دهند و در فرهنگ آن جامعه تغییر و دگرگونی پدید آورند . در باره این عوامل و چگونگی تأثیر آنها بر فرهنگ گفت و گو کنید و مثال هایی بیاورید .

عوامل	مصادق	تغییر در نمادها ، ارزش ها و هنجارها
پیشرفت های صنعتی و فناوری زندگی	آپارتمان نشینی پیشرفت وسایل حمل و نقل و افزایش مسافرت	خانه های چند طبقه ، فضای کمتر برای بازی بچه ها و.....
رسانه های جمعی	تلویزیون - رادیو - روزنامه - اینترنت - ماهواره	کم شدن دید و بازدی و صله ی ارحام - گسترش فردگرایی - کم شدن ارتباطات فامیلی
نفوذ فرهنگی بیگانگان و کشورهای سلطه گر	ماهواره - اینترنت	مدگرایی - تغییر نوع پوشش - نوع معماری

سوالات درس هجده

ص ۱۲۰

نکته: موضوع هویت در واقع همان پاسخ به پرسش کیستی است .

- ۱- هویت چیست ؟** هویت عبارت است از احساس و آگاهی و شناخت از خود.
- ۲- یکی از تفاوت های انسان و سایر موجودات چیست؟** آگاهی انسان از وجود و شخصیت و ویژگی های خود از جمله تفاوت های او با سایر موجودات زنده است و خداوند این امتیاز را به انسان عطا کرده است.

نکته: ما داری هویت فردی و هویت اجتماعی هستیم .

ص ۱۲۱

۳- هویت فردی چند بخش دارد؟ دو بخش ویژگی های جسمانی و روانی.

۴- برای هویت جسمانی و روانی مثال بزنید؟ (چه ویژگی هایی هویت جسمانی و هویت روانی را تشکیل می دهد؟)

ویژگی هایی مانند جنسیت ، قد وزن، سن ، گروه خونی و هویت جسمانی را تشکیل می دهد . این ویژگی ها مربوط به بدن و خلقت طبیعی ما هستند . ویژگی های اخلاقی و روانی همان ویژگی های غیر جسمانی هستند ، مانند صبور بودن ، زودرنج بودن ، داشتن پشتکار و اراده ، امیدوار بودن ، لجوج بودن ف به هنر علاقه داشتن و.....

۵- ویژگی های جسمانی چه تأثیراتی بر انسان دارد؟(مثال بزنید) ویژگی های جسمانی افراد بر خصوصیت روانی انسان ها اثر می گذارد. برای مثال بیماری ها یا اختلالات جسمی تأثیرات نامطلوبی بر سلامتی روانی انسان دارند.

۶- ویژگی های اخلاقی چه تأثیراتی بر انسان می گذارد (با ذکر مثال)؟ ویژگی های اخلاقی و روانی می توانند بر جسم ما تأثیر بگذارند . برای مثال افراد خوش بین و امیدوار و پر تلاش نسبت به ادم های بدبین و منفی باف یا تنبل سلامت جسمانی بیشتری دارند

۷- هویت اجتماعی چیست؟ افراد با عضویت در گروه های مختلف اجتماعی هویت به دست می آورند. به عبارت دیگر ، هویت اجتماعی ما از طریق ارتباط با جامعه شکل می گیرد . ما عضو گروه های متفاوتی مانند خانواده ، دوستان ، هم کلاسی ها ، همسایه ها و همکاران هستیم و در هر گروه نقش هایی را بر عهده می گیریم.

نکته: افراد با عضویت در گروه های مختلف اجتماعی هویت اجتماعی به دست می آورند.

نکته: هویت اجتماعی ما از طریق ارتباط با جامعه شکل می گیرد .

نکته: وقتی خود را عضو یک گروه معرفی می کنیم به هویت اجتماعی خود اشاره می کنیم.

۸- رابطه ی جامعه و هویت افراد را بیان کنید؟ جامعه زمینه ی پیدایش برخی ویژگی های روانی و اخلاقی را در فرد به وجود می آورد و از بروز برخی هویت ها نیز جلوگیری می کند.

ص ۱۲۲

۹- **ابعاد مختلف هویت را بنویسید؟** ویژگی های اجتماعی - ویژگی های روانی و اخلاقی - ویژگی های جسمانی

۱۰- **با ذکر مثال تأثیر هویت اجتماعی بر هویت فردی را بیان کنید؟** هویت اجتماعی بر هویت فردی (جسمانی و روانی) تأثیر می گذارد. برای مثال وقتی فردی در گروه دوستان و همسالان قرار می گیرد از سلیقه ها و علایق آنها تأثیر می پذیرد و به تدریج ، همان علایق بخشی از هویت فردی او می شوند.

۱۱- **تأثیر هویت افراد بر هویت جامعه چگونه است؟** هویت افراد بر هویت جامعه تأثیر می گذارد - برای مثال وجود افراد سالم و پر تلاش و منظم به پیشرفت جامعه کمک می کند و وجود افراد پایبند به اخلاق موجب می شود که جامعه به سمت فضایل اخلاقی پیش برود.

۱۲- **آیا ویژگی های هویتی ما تغییر می کند؟ با ذکر مثال توضیح دهید؟** برخی از ویژگی های هویتی تغییر نمی کنند و همیشه ثابت اند . برای مثال ما نمی توانیم سن و تاریخ تولد یا مکان تولد خود را تغییر دهیم . اما برخی از ویژگی های هویتی همواره در حال تغییرند . برای مثال ، یک فرد فقیر ممکن است به فردی پردرآمد ، و یک فرد بی سواد به آدمی با سواد و تحصیل کرده مبدل شود یا فردی که چندان به اخلاق دینی پایبند نیست با تلاش و کوشش به فردی با تقوا تبدیل گردد.

ص ۱۲۳

۱۳- **ویژگی های انتسابی را با مثال توضیح دهید؟** به ویژگی های هویتی که ما در پیدایش و شکل گیری آنها نقشی نداریم ویژگی های انتسابی می گویند . برای مثال ، جنسیت ، مکان تولد پدر و مادر و شکل و قیافه ی خود و...

۱۴- **ویژگی های اکتسابی را با مثال توضیح دهید؟** ویژگی های هویتی که ما در به دست آوردن آنها نقش داریم ویژگی های اکتسابی می گویند . برای مثال برخی صفات اخلاقی یا ویژگی های اجتماعی را خود انتخاب می کنیم و به آنها شکل می دهیم.

۱۵- **چرا شناخت هویت خود و ویژگی های آن اهمیت دارد؟** انسان می تواند استعداد های خود را کشف کند - از کیفیت زندگی بهتری بهره مند می شویم - با توجه به شناخت ویژگی های خود در زمان مناسب تصمیم گیری دقیق تری داریم.

۱۶- **به نظر شما آیا صحیح است که خود یا دیگران را به دلیل ویژگی های انتسابی سرزنش کنیم؟ چرا؟** خیر - زیرا ما در پیدایش ، انتخاب و شکل گیری ویژگی های انتسابی خود مانند جنسیت ، شکل و قیافه خود و مواردی از این قبیل نقشی نداریم.

۱۷- **آیا ما در تغییر هویت خود نقش داریم؟ چگونه؟** بله - از نوع اکتسابی ، زیرا ما در پیدایش ، انتخاب

و شکل گیری بسیاری از ویژگی های هویتی خود مانند نظم ، نحوه ارتباط خود نقش داشته و به آنها شکل می دهیم.

نکته: یکی از مراتب هویت اجتماعی هویت ملی است که به یک ملت مربوط می شود.

۱۸- عناصر هویت یک ملت را نام ببرید؟ فرهنگ ، تاریخ (زمان) ، سرزمین (مکان)

ص ۱۲۴

۱۹- مهم ترین ویژگی های مشترک جامعه ی ایرانی را که با آنها شناخته می شویم نام ببرید؟ ما در سرزمین ایران زندگی می کنیم - ما مسلمانیم- ما تاریخ طولانی و میراث فرهنگی غنی داریم - زبان مشترک ما فارسی است - انقلاب اسلامی نمایانگر آرمان های والای جامعه ی ماست.

۲۰- چرا سرزمین از مهم ترین عناصر شکل دهنده ی هویت ملی است؟ زیرا سرزمین باعث ادامه ی حیات یک ملت می شود . به همین دلیل برای مردمی که در یک سرزمین زندگی می کنند سرزمین یا وطن ارزشی متفاوت با سایر مکان ها دارد و احساس خاصی در آنها به وجود می آورد ، به گونه ای که وظیفه ی خود می دانند که از آن تا پای جان دفاع کنند.

۲۱- چرا دین از ارکان مهم هویت ما ایرانیان است؟ فرهنگ ما بر اساس دین اسلام است و عقاید و ارزش ها و حتی نظام سیاسی و قوانین امروز از دین اسلام نشئت می گیرد . زندگی ما ایرانیان با دین اسلام عجین شده است . دین اسلام همچنین موجب پیوند ما با جهان اسلام یعنی مسلمانانی است که در سایر نقاط جهان زندگی می کنند.

۲۲- تاریخ ایران چه تأثیری بر فرهنگ ایرانیان گذاشت؟ ایران جایگاه تمدن های کهن باستانی بوده است که بیش از پنج هزار سال قدمت دارد . پس از ورود اسلام به ایران عقاید و ارزش های اسلامی ، دگرگونی بزرگی در فرهنگ ایرانیان پدید آورد . پذیرش اسلام ، ایران را به جهان اسلام پیوند زد و ایرانیان با بهره گیری از تعالیم اسلام در شکوفایی و گسترش تمدن اسلامی نقش مهمی را ایفا کردند.

ص ۱۲۵

۲۳- چرا زبان نقش مهمی در تکوین هویت ملی دارد؟ زیرا زبان مشترک است که میراث فرهنگی با آن آموخته می شود و انتقال می یابد

۲۴- زبان فارسی به عنوان یکی از ویژگی های مشترک جامعه ی ایرانی ، چه نقشی در هویت ملی دارد؟ زبان فارسی ریشه در تمدن ایران باستان دارد اما در دوران پس از اسلام نیز تداوم یافت و به عنوان زبان آموزشی و اداری به کار رفت . دانشمندان و بزرگان دوره ی اسلامی صدها اثر علمی و ادبی و هنری به این زبان پدید آورده اند . تا جایی که می توان زبان فارسی را زبان دوم جهان اسلام دانست . زبان فارسی همچنین همواره

عامل وحدت اقوام ایرانی بوده است.

۲۵- انقلاب اسلامی چه تأثیری بر هویت ملی ایرانیان داشته است؟ در این انقلاب، مردم ایران به جای دنباله روی از فرهنگ بیگانگان به فرهنگ و هویت اسلامی خود بازگشتند و با بهره گیری از ارزش های دینی خود، خواستار استقلال، آزادی و جامعه ی اسلامی شدند. امروزه آرمان های انقلاب اسلامی الهام بخش مسلمانان جهان قرار گرفته است.

سوالات درس نوزده

ص ۱۲۸

نکته: بنیان خانواده بر ازدواج استوار است.

۱- ازدواج (نکاح) چیست؟ وازدواج پیمانی است که به موجب آن یکی زن و مرد در زندگی با هم شریک و متحد می شوند و خانواده ای را تشکیل می دهند.

۲- ازدواج (نکاح) بنویسید برای رفع کدام نیاز انسان است؟ تمایل به تشکیل خانواده و داشتن فرزند در نهاد انسان گذاشته شده و تشکیل زندگی خانوادگی، امری طبیعی و فطری و بر اساس نظام خلقت است.

۳- حدیثی از پیامبر را درباره اهمیت تشکیل خانواده بنویسید؟ هیچ بنیادی در نزد خدا، پسندیده تر از بنیاد ازدواج و خانواده نیست.

نکته: واحد بنیادین جامعه و کانون رشد و تعالی انسان، خانواده است.

۴- کارکردهای خانواده را نام ببرید؟ فرزندآوری و تجدید نسل - حمایت و محبت و مراقبت - جامعه پذیری و تربیت اعضای خانواده - حمایت اقتصادی یا رفع نیازهای مادی.

۵- اهمیت فرزند آوری در خانواده چیست؟ یکی از مهم ترین کارکردهای خانواده در طول تاریخ، فرزند آوری بوده است. فرزند آوری علاوه بر تقویت بنیان خانواده موجب می شود که نسل انسان باقی بماند و تداوم پیدا کند. با تولد فرزندان، خانواده توسعه و استحکام می یابد. به دنیا آمدن فرزندان، موجب نشاط و سرزندگی اعضای خانواده و دلگرمی پدر و مادر می شود. تولد فرزند، برکت ها و فواید زیادی برای اعضای خانواده و خویشاوندان به ارمغان می آورد.

نکته: اولین شرط بقای هر جامعه ای جمعیت است.

۶- چرا اولین شرط بقای هر جامعه ای، جمعیت آن است؟ زیرا بدون وجود جمعیت کافی در یک

جامعه ، فعالیت های آن دچار اختلال می شود . در صورتی که جمعیت یک جامعه منقرض گردد ، آن جامعه نابود می شود و از بین می رود.

ص ۱۲۹

نکته: از نیازهای اساسی انسان ، نیاز به مهر و محبت یا نیاز عاطفی است

۲- یکی از کارکردهای خانواده مهر و محبت است ، مختصر توضیح دهید مهر و محبت والدین به

یکدیگر و والدین به کودکان چه اثراتی دارد؟ مهر و محبت والدین به یکدیگر و والدین به کودکان موجب آرامش در کانون خانواده می شود . کودکان از نخستین سالهای زندگی خود در آغوش گرم پدر و مادر با مهربانی و محبت آشنا می شوند و با پرورش یافتن در دامن آنها ، مهربانی و از خود گذشتگی و نیکوکاری را می آموزند.

۱- در چه دوره هایی انسان ها به مراقبت نیاز دارند؟ نوزادی - سالمندی - در شرایط مختلف مانند بیماری یا حوادث .

نکته: مهم ترین کانون حمایت و مراقبت عاطفی از افراد ، خانواده است .

۹- مراقبت از اعضای خانواده یکی از کارکردهای خانواده است در این باره توضیح دهید؟

کودک برای ادامه ی زندگی خود به مراقبت نیاز دارد . از سوی دیگر ، انسان ها در دوره ی سالمندی نیز دچار ضعف و ناتوانی می شوند و بدون مراقبت ، قادر نیستند خود را به خوبی اداره کنند . علاوه بر دوره کودکی و سالمندی ، در میانه ی این دو دوره نیز اعضای خانواده در شرایط مختلف مانند بیماری یا حوادث به مراقبت از یکدیگر نیاز پیدا می کنند.

ص ۱۳۰

نکته: رفع نیاز های مادی و اقتصادی خانواده بر عهده ی سرپرست خانواده یعنی پدر است .

۱۰- یکی از کارکردهای مهم خانواده رفع نیازهای مادی اعضای خانواده است، آن را شرح

دهید؟ اعضای خانواده به خوراک و پوشاک ، مسکن و وسایل زندگی نیاز دارند . رفع این نیازها بر عهده ی سرپرست خانواده یعنی پدر است . هر چند امروزه در شهرها و روستاها ، عده ای از زنان نیز دوش به دوش مردان با فعالیت های اقتصادی و کسب درآمد در رفع نیازهای مادی خانواده مشارکت و همراهی می کنند.

نکته: اجتماعی شدن هم نیاز فرد و هم نیاز جامعه است .

۱۱- چرا اجتماعی شدن هم نیاز فرد و هم نیاز جامعه هست؟ زیرا هم باعث شکل گیری هویت و

شخصیت افراد می شود و هم موجب تداوم جامعه می گردد . اجتماعی شدن در سراسر زندگی فرد رخ می دهد اما مهم ترین مرحله ی آن دوران اولیه ی زندگی افراد در خانواده است.

نکته: فرایند اجتماعی شدن هم به طور مستقیم و هم به طور غیرمستقیم صورت می گیرد .

۱۲- فرایند اجتماعی شدن به چند صورت انجام می گیرد؟ توضیح دهید؟ به دو صورت مستقیم و غیر مستقیم . فرزندان در جریان فعالیت های روزانه ، برخی رفتارها را به طور تقلیدی و بدون آن که آگاهی و توجه داشته باشند ، از پدر و مادر و اعضای خانواده می آموزند اما برخی رفتارها و عقاید و هنجارها را نیز خانواده به طور مستقیم به فرزندان آموزش می دهند.

۱۳- آیا فرزندان نیز در اجتماعی شدن والدین خود مشارکت می کنند؟ توضیح دهید. بله - وقتی پدر و مادر صاحب فرزند می شوند ، به تدریج یاد می گیرند چگونه از او مراقبت کنند ، او را پرورش دهند و تربیت کنند به عبارت دیگر آنها هم تجربه های تازه ای را آغاز می کنند و تولد کودک بر شکوفایی استعداد های آنها و چگونگی رفتارشان تاثیر می گذارد.

ص ۱۳۱

۱۴- طبق فرموده ی امام سجاد(ع) نقش والدین در تربیت اعضای خانواده چیست ؟ حق فرزند این است که بدانی خوبی و بدی او به تو ارتباط دارد . در تربیت و ادب آموزی و خداشناسی او مسئولیت داری ، باید او را در محبت و اطاعت از خدا کمک کنی و وسایل ایمان و پاکی او را فراهم سازی.

۱۵- والدین در تربیت اعضای خانواده چگونه مسئول هستند؟ والدین نه تنها مسئول رفع نیازهای عاطفی و زیستی و معیشتی فرزندان هستند بلکه وظیفه ی مهم تربیت اخلاقی ، معنوی و دینی آنها را بر عهده دارند . یک خانواده ی سالم می تواند در دامن خود فرزندان مومن ، پرهیز گار و پایبند به اصول اخلاقی تربیت کند.

ص ۱۳۲

۱۶- خانواده ها به چه روش هایی اعضای خانواده را اجتماعی می کنند؟ الف) دلایل خوبی و بدی رفتارها را برای فرزندان خود بازگو می کند (گفت و گو) ب) رفتارهای پسندیده ی فرزندان را تشویق و تحسین می کنند (تشویق) ج) با نشان دادن نارضایتی ، بی اعتنایی ، خودداری از صحبت کردن با محبت و یا محروم کردن فرزندان از برخی مزایا و (.... تنبیه)

سوالات درس بیست

ص ۱۳۳

نکته: وقتی خانواده ای به خوبی بتواند وظایف خود را انجام دهد ، می توان از آن به عنوان خانواده ی متعادل یاد کرد .

۱- اگر خانواده ای نتواند وظایف خود را به خوبی انجام دهد ، چه اثرات زیانباری دارد؟ در چنین حالتی ، رابطه ی خانواده با دیگر نهادهای جامعه نیز دچار مشکل می شود و در نهایت آسیب به همه ی جامعه سرایت می کند.

نکته: اولین گام در راه تشکیل یک خانواده ی متعادل و سالم دقت در انتخاب همسر است .

نکته: یکی از عواملی که موجب سازگاری و آرامش در خانواده می شود انتخاب صحیح همسر است .

۲- انتخاب صحیح همسر چه نتیجه ای دارد؟ موجب سازگاری و آرامش در خانواده می شود.

۳- اگر افراد در انتخاب همسر به معیارهای نادرستی تکیه کنند چه مشکلی ایجاد می شود؟ اگر افراد در انتخاب همسر به معیارهای نادرستی تکیه کنند مثلاً اگر تنها به زیبایی ظاهری یا ثروت همسر توجه شود در زندگی خانوادگی با شکست روبه رو می شوند .

۴- حقیقه ی صاحب نظران در مورد انتخاب همسر چیست؟ برخی از صاحب نظران معتقدند که افراد در انتخاب همسر باید به تناسب و همگونی خود با طرف مقابل توجه کنند . هر چقدر افراد از نظر اعتقادات دینی ، تحصیلات ، اخلاق و روحیات و وضعیت خانوادگی با همدیگر هماهنگی داشته باشند ، زندگی شان با دوام تر است .

۵- از دیدگاه اسلام برای انتخاب همسر به چه عواملی باید توجه کرد؟ از دیدگاه اسلام ، مهم ترین عاملی که باید در همسر گزینی به آن توجه کرد ، ایمان و اعتقادات دینی افراد است . اسلام همچنین بر اصالت خانواده تأکید کرده است ، یعنی فردی که به عنوان همسر انتخاب می شود در خانواده ای صالح و اهل ایمان و تقوا پرورش یافته باشد .

نکته: در گذشته خانواده نقش بیشتری در همسرگزینی فرزندان خود داشتند .

۶- امروزه نقش خانواده ها در انتخاب همسر چیست؟ اگر امروزه نیز جوانان همسر خود را با همفکری و حمایت خانواده ها انتخاب و از تجربه های آنان استفاده کنند ، از بروز بسیاری از ناسازگاری ها جلوگیری می شود.

۷- از دیدگاه قرآن مهم ترین هدف ازدواج چیست؟ برقراری آرامش و محبت بین زن و مرد است . زن و مرد یکدیگر را کامل می کنند و می توانند در کنار هم به کمال برسند.

۸- حدیث پیامبر در باره رفتار با خانواده چیست؟ بهترین شما کسی است که رفتار او با خانواده اش نیکوتر باشد . و من در نیکی به خانواده ام بهترین هستم.

ص ۱۳۴

۹- مهم ترین عواملی که موجب ناسازگاری زن و مرد می شوند کدام اند؟ الف) انتخاب نادرست همسر ب) برخی زن و شوهرها از حقوق و تکالیف خود در زندگی خانوادگی شناخت کافی و شایستگی لازم را برای انجام تکالیف خانوادگی به دست نیاورده اند . ج) زن و مرد در دو خانواده و در دو محیط جداگانه تربیت و پرورش یافته اند د) بین افراد تفاوت های فردی وجود دارد ه) گاهی بین نقش هایی که فرد باید ایفا کند تعارض به وجود می آید.

۱۰- برخی از کارهایی که به سازگاری زن و شوهر کمک می کنند کدامند؟ (چگونه می توان از بروز ناسازگاری های زن و شوهر جلوگیری کرد؟) الف) گذراندن آموزش های خانواده قبل از ازدواج ب) مشاوره با افراد دارای صلاحیت در زمینه ی همسرگزینی ج) رعایت اخلاق و آداب همسرداری د) گفت و گوی صمیمانه ی زن و شوهر برای حل مشکلات و پیدا کردن راه حل های مناسب.

۱۱- چند مورد از اخلاق و آداب همسرداری که رعایت آنها به سازگاری زن و شوهر کمک می کند را بنویسید؟ خوش خلقی- احترام گذاشتن به همسر و رعایت ادب - با الفاظ نیکو وی را صدا زدن - قدردانی کردن از زحمات همسر- گذشت کردن- بهانه جویی نکردن و نادیده گرفتن مسایل بی اهمیت - پذیرفتن اشتباه خود -عذر خواهی کردن و جبران اشتباه.

ص ۱۳۵

نکته: یکی از عواملی که موجب امنیت و ثبات خانواده و گرمی و نشاط آن می شود وجود فرزندان است .

۱۲- معایب تک فرزندی را بنویسید؟ به نظر صاحب نظران تک فرزندی چه پیامدهای نامطلوب فردی و اجتماعی دارد؟

- الف) تجربه اجتماعی شدن و رشد اجتماعی کودکان کاهش می یابد.
- ب) در این خانواده ها کودکان از داشتن همبازی محروم می شوند و رقابت ها و بازی ها و دعوای کودکان و همچنین الگو برداری از رفتارهای خواهر و برادر شکل نمی گیرد و کودکان همواره با افراد بزرگسال ارتباط دارند.
- ج) از لذت ارتباطات وسیع تر خانوادگی و حمایت و محبت برادر و خواهر محروم می شوند.
- د) فرزندان نیز از داشتن عمو و خاله و عمه محروم خواهند بود.

ص ۱۳۶

۱۳ طبق آیات ۲۳ و ۲۴ سوره اسرا وظایف فرزندان نسبت به پدر و مادر را بنویسید! الف) به پدر و مادر نیکی کنید ب) اگر یک از آن دو یا هر دوی آنان به سالخوردگی رسیدند و این در حالی است که نزد تو هستند کوچکترین سخنی که نشانگر ناراحتی و رنجش است به آنان مگو. ج) با پرخشگری آنان را از خود مران. د) زیبا و شایسته با آنان سخن بگو. ه) از سر عطف و دلسوزی با آنان مهربان و فروتن باش و بگو پروردگارا همان طور که مرا در کودکی پرورش دادند و با من مهربان بودند به آنان ترحم کن.

۱۴ طبق فرموده پیامبر پدر و مادر نسبت به فرزندان چه تکالیفی دارند؟ به فرزندان احترام بگذارید و با آداب و روش پسندیده با آنها معاشرت کنید.

۱۵ چه عواملی موجب ناسازگاری والدین و فرزندان می شود؟ الف) گاه در مراحل از زندگی والدین و فرزندان انتظارات یکدیگر را برآورده نمی کنند زیرا ممکن است پدر و مادر تغییرات فرزندان که به سن بلوغ رسیده اند را جدی نگیرند. ب) فرزندان در دوران زندگی خود با محیط ها و افراد دیگری به جز خانواده آشنا می شوند. این اختلاف ارزش ها و هنجارهای خانه با سایر محیط ها ممکن است موجب ناسازگاری شود. ج) در جوامع صنعتی امروز پدر و مادر وقت کمتری را به گفت و گو با فرزندان نوجوان خویش و گذراندن اوقاتی بیشتر با آنان اختصاص می دهند.

ص ۱۳۷

۱۶ چرا پدر و مادر حق دارند بر رفت و آمد فرزندان و معاشرت های آنها نظارت دقیق داشته

باشند؟ والدین معمولاً نسبت به روبه رو شدن جوانان با محیط های دیگر حساس اند. آنها از این که بچه ها تجربه ی کافی ندارند و ممکن است به مشکلات اخلاقی دچار شوند نگران اند و حق دارند بر رفت و آمد فرزندان و معاشرت های آنها نظارت دقیق داشته باشند.

۱۷ چگونه می توان از بروز ناسازگاری های والدین و فرزندان جلوگیری کرد؟ الف) اختلاف نظر و سلیقه والدین و فرزندان تا حدی قابل قبول است و اگر به خوبی مدیریت شود به رشد و کمال اعضای خانواده

می انجامد در غیر این صورت به خانواده و جامعه آسیب می رساند.

ب) پدر و مادر وظیفه اند برای گفت و گو با فرزندان وقت بگذارند و یکسره خود را به کار و فعالیت های روزانه مشغول نکنند.

ج) ترتیب دادن جلساتی با حضور والدین و مشاوران خبیره که در آن فرزندان و والدین بتوانند مسائل خود را بگویند مفید است.

۱۸- کاهش نرخ باروری در کشور ما چه پیامدهای نامطلوبی در آینده به وجود می آورد؟ الف)
خطر پیری و جایگزین نشدن جمعیت ب) کاهش نیروی جوان و کار ج) عدم رشد و توسعه اقتصادی د) نشاطی جمعیت ه) آسیب های اخلاقی و تربیتی و) انقطاع نسل بشر

ص ۱۳۸

نکته: زندگی خانوادگی، یک دوره طولانی یعنی از ازدواج تا پایان عمر را در بر می گیرد .

۱۹- خانواده ها هنگام روبه رو شدن با مشکلات چه وظایفی دارند؟ در چنین مواقعی اعضای خانواده باید به خدا، صمیمیت و همکاری بین خود را بیشتر کنند و با در پیش گرفتن صبر و شکیبایی و دعوت یکدیگر به صبر، مشکلات و حوادث را مدیریت کنند و نگذارند که خانواده دچار بحران شود و آسیب ببیند.

۲۰- واژه " صله " و " ارحام " به چه معناست؟ واژه ی صله از وصل گرفته شده و به معنای اتحاد و پیوستگی است و ارحام یعنی خویشان و نزدیکان.

۲۱- منظور از صله ارحام چیست؟ این است که افراد به دیدار و بازدید خویشاوندان خود بروند و از حال یکدیگر خبر بگیرند. این دید و بازدیدها باید با مهر و محبت توأم باشد. کمک مالی به خویشاوندان نیز جزء صله ارحام محسوب می شود.

۲۲- فواید صله ارحام برای خانواده ها چیست؟ الف) مهر و محبت بین اقوام را زیاد می کند ب) از مشکلات یکدیگر با خبر می شوند ج) افزایش طول عمر و افزایش روزی د) پاکی اعمال و دفع بلا ه) از لحاظ عاطفی و روانی اثرات مثبت زیادی دارد

سوالات درس بیست و یک

ص ۱۴۲

۱- درباره ی پیدایش حکومت نظرات مختلفی وجود دارد آن ها را بیان کنید؟ (الف) برخی معتقدند عامل زور و قدرت نقش مهمی در فرمانروایی یک فرد یا گروه بر دیگران دارد. حکومت های چنگیز و تیمور مثال روشنی از نقش این عامل هستند (ب) برخی دیگر معتقدند که عامل دفاع و حفاظت از اموال و سرزمین متعلق به ساکنان یک منطقه، نقش مهمی در ایجاد حکومت ها داشته است (ج) برخی نیز می گویند مردم ساکن یک مکان به طور داوطلبانه با هم توافق می کردند که حکومتی را به وجود بیاورند و اداره ی جامعه ی خود را به دست گروه یا افرادی بسپارند. (د) در مقابل این دیدگاه ها، عده ای از صاحب نظران معتقدند همان طور که زندگی اجتماعی یک ضرورت است و انسان ها نمی توانند به تنهایی زندگی کنند و نیازهای مادی و معنوی خود را برطرف کنند، داشتن حکومت برای یک جامعه نیازی اساسی و یک ضرورت است.

۲ حکومتی که مادها تشکیل دادند جزء کدام گروه از عوامل پیدایش حکومت ها می باشد؟
نظریه ای که معتقد است مردم ساکن یک مکان به طور داوطلبانه با هم توافق می کردند که حکومتی را به وجود بیاورند و اداره ی جامعه ی خود را به دست گروه یا افرادی بسپارند.

ص ۱۴۳

۳ چرا جامعه به حکومت نیاز دارد و نمی تواند بدون وجود حکومت باقی بماند؟ زیرا در زندگی اجتماعی نیازهای مشترکی پدید می آید و افرادی که در یک جامعه زندگی می کنند برای تنظیم امور خود به قوانین و مقرراتی نیاز پیدا می کنند. آنها همچنین برای اجرای قوانین و حل اختلافات و جلوگیری از تجاوز افراد به حقوق یکدیگر، برقراری امنیت و نظم، تقسیم امور مشترک و ایجاد هماهنگی میان فعالیت های مختلف جامعه، دفاع از هجوم دشمنان و حفظ سرزمینی که در آن زندگی می کنند و.... ناگزیرند حکومتی تشکیل دهند و اداره ی امور جامعه را به افرادی بسپارند.
نکته: وجود حکومت یک امر ضروری و عقلانی است.

۴ برخی از مهم ترین وظایف حکومت ها را بنویسید؟ الف) وضع قوانین و مقررات لازم در امور مختلف و اجرای قوانین ب) برقراری نظم و امنیت و رسیدگی به اختلافات و شکایت ها ج) تعلیم و تربیت ، حفظ میراث فرهنگی ، سیاست گذاری فرهنگی د) عمران و آبادی کشور ، ایجاد وسایل و امکانات لازم برای رفع نیازهای معیشتی ، اجتماعی و اقتصادی مردم ه) ایجاد هماهنگی بین فعالیت ها و بخش های مختلف و) دفاع از کشور و حفظ تمامیت ارضی ی) مدیریت منابع طبیعی و ثروت هایی که به عموم مردم تعلق دارد.

ص ۱۴۴

۵ از نظر اسلام حق حاکمیت مطلق از آن چه کسی است؟ در جهان بینی توحیدی اسلام، حق حاکمیت مطلق همه ی موجودات و پدیده های جهان فقط از آن خداست . انسان ها و همه ی موجودات دیگر تحت حاکمیت خدا قرار دارند و حکومت حق انحصاری خداوند است و با پیروی از دستورات الهی ، به سوی کمال حرکت می کنند.

۶ جامعه ای که تحت حاکمیت قوانین الهی است چه ویژگی هایی دارد؟ استعدادهای انسان ها در پرتو شناخت حق شکوفا می شود. در چنین جامعه ای مالکیت و سلطه ی اقلیتی بر منابع و ثروت ها و امکانات عمومی و ظلم و تبعیض از میان می رود و عدالت حاکم می شود.

۷ خداوند در قرآن در سوره نساء آیه ۵۹ در باره حق حاکمیت الهی چه می فرماید؟ ای کسانی که ایمان آورده اید ، فرمان برید از خدا و فرمان برید از رسول و اولیای امور از خودتان و اگر در چیزی ستیزه کردید به خدا و رسولش باز گردید.

۸ خداوند در قرآن در باره حق حاکمیت الهی با توجه به سوره بقره آیه ۲۵۷ چه می فرماید؟ خداوند ولی و سرپرست کسانی است که ایمان آورده اند . آنها را از ظلمت ها به سوی نور بیرون می برد . اما کسانی که کافر شدند ، اولیای آنها طاغوت ها هستند که آنها را از نور به سوی ظلمت ها بیرون می برند . آنها اهل آتش اند و همیشه در آن خواهند ماند.

۹ از دیدگاه اسلام چه کسانی برای اجرای قوانین شایستگی دارند؟ فقط آن گروه از مردم شایستگی دارند به نیابت و وکالت از جانب خدا ، مجری قوانین الهی باشند که هم از این قوانین آگاهی و به آن ایمان داشته باشند و هم از نظر تقوا و عدالت از دیگر مردم بالاتر باشند . در رأس این گروه ، پیامبران الهی و سپس جانشینان آنها یعنی امامان معصوم (ع) قرار دارند و در غیاب آنان افراد صالح و متقی ادامه دهنده ی راه آنها هستند.

ص ۱۴۵

۱۰ چرا حق حاکمیت بر انسان ها از آن خداست؟ (سوال فعالیت) زیرا خداوند آفریننده ی انسان و مالک حقیقی این جهان هستی است و از همه ی امور آگاهی دارد.

نکته: پس از پیروزی انقلاب اسلامی حکومت جمهوری اسلامی در ایران تأسیس و جانشین حکومت شاهنشاهی شد .

۱۱- در حکومت جمهوری اسلامی ایران کلمه ی جمهوری نشانگر چیست ؟ کلمه جمهوری نشان می دهد که شکل این حکومت ، جمهوری است و در آن حق انتخاب و مشارکت مردم در حکومت به رسمیت شناخته می شود.

۱۲- در حکومت جمهوری اسلامی ایران کلمه ی اسلامی نشانگر چیست ؟ کلمه ی اسلامی یعنی محتوای این حکومت اسلامی است و کشور با اصول و قوانین اسلامی اداره می شود . زمامداران آن نیز باید مومن و معتقد به اسلام و متعهد به اجرای آن باشند.

نکته: مهم ترین رکن حکومت جمهوری اسلامی رهبری آن است . سه قوه مقننه ، قضاییه و مجریه تحت نظارت رهبری به اداره ی امور کشور می پردازند . رهبری جمهوری اسلامی ایران بر پایه ی ولایت فقیه است .

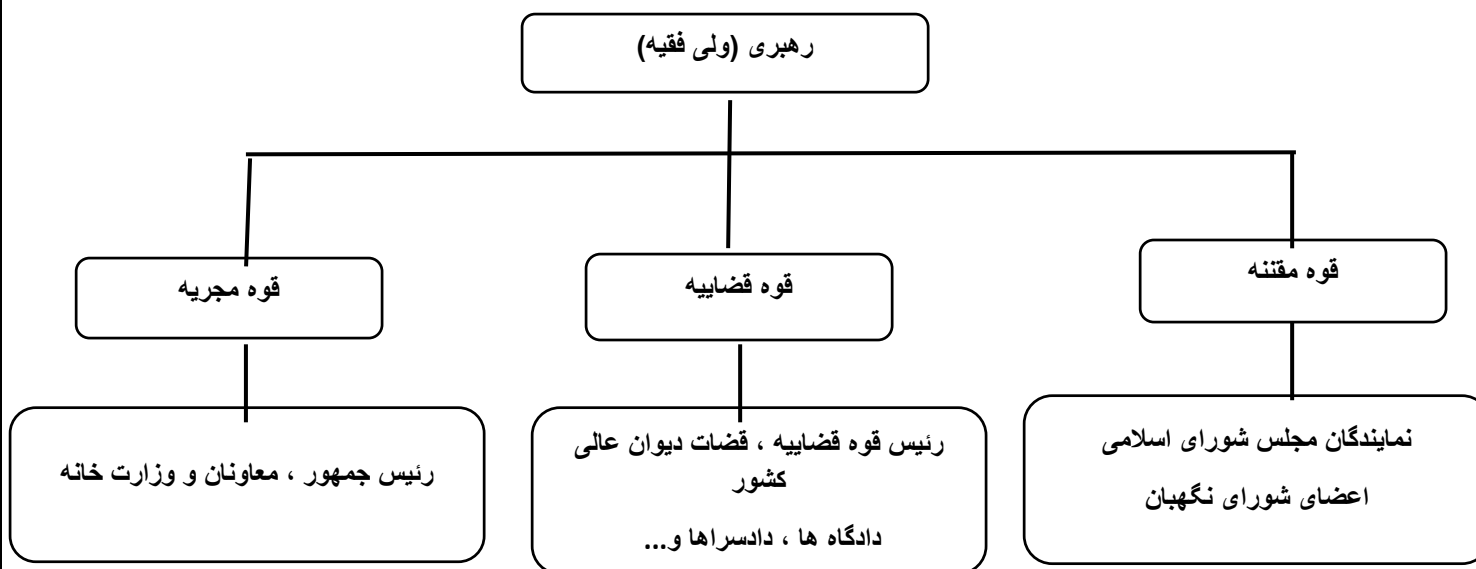
نکته: ولایت به معنای سرپرستی است .

۱۳- از دیدگاه اسلام ولایت مختص چه کسی است ؟ از دیدگاه اسلام فقط خدا می تواند بر انسان ها ولایت و حاکمیت داشته باشد . پیامبران و امامان معصوم (ع) نیز از طرف خداوند نمایندگی داشته اند که تا مردم را سرپرستی کنند.

۱۴- بر طبق اصل پنجم قانون اساسی، در زمان غیبت امام زمان (عج) سرپرستی جامعه ی اسلامی بر عهده ی چه کسی است ؟ سرپرستی جامعه ی اسلامی بر عهده ی فقیه عادل و با تقوا ، آگاه به زمان ، شجاع ، مدیر و مدبر است .

ص ۱۴۶

۱۵- مهم ترین رکن حکومت جمهوری اسلامی چیست و قوای سه گانه از چه بخش هایی تشکیل شده اند؟

۱۶- چهار مورد از مهم ترین وظایف و اختیارات رهبر جمهوری اسلامی را بنویسید؟ (الف) تعیین سیاست های کلی نظام و نظارت بر حسن اجرای آنها (ب) فرماندهی کل نیروهای مسلح (ج) نصب و عزل و قبول استعفای فقهای شورای نگهبان ، رئیس قوه قضاییه ، رئیس سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران و فرماندهان نیروهای نظامی ، انتظامی و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ... (د) عفو یا تخفیف مجازات محکومان در حدود موازین اسلامی.

ص ۱۴۲

۱۷ چرا تشکیل شوراهای اسلامی شهر و روستا در قانون اساسی مورد توجه قرار گرفته است؟ از آنجا که نوع حکومت در کشور ما جمهوری اسلامی است و مردم در همه ی شئون حکومت نقش و مشارکت دارند.

۱۸ هدف از تشکیل شوراهای اسلامی چیست؟ شوراهای اسلامی با هدف همکاری مردم برای پیشبرد برنامه های اجتماعی ، فرهنگی ، اقتصادی و عمرانی با توجه به شرایط و مقتضیات هر منطقه از کشور تشکیل می شوند . اعضای این شوراها را مردم منطقه یا محل انتخاب می کنند

۱۹ حکومت جمهوری اسلامی چه ویژگی هایی دارد؟ (فعالیت کتاب) الف) قانون اساسی که مادر همه قوانین است و هیچ قانونی بر خلاف آن به تصویب نمی رسد. در کشور ما براساس احکام قرآن نوشته شده است. (ب) امام خمینی (ره) بنیان گذار حکومت ما شخصیتی :روحانی، آگاه از دین اسلام ، آشنا با امور مردم و جامعه ی خود بودند، به نمایندگی از طرف مردم حکومت اسلامی را در کشور ایجاد کردند.

۲۰ ویژگی های رهبر در حکومت جمهوری اسلامی کدام اند توضیح دهید؟ (فعالیت کتاب)
فقیه - اسلام شناس عادل و با تقوا - آگاه به زمان - شجاع - مدیر و مدبر.

سوالات درس بیست و دو

ص ۱۴۸

۱- وقتی نهاد حکومت در یک جامعه شکل می گیرد چه چیز پدید می آید؟ روابط متقابل بین مردم و حکومت پدید می آید.

۲- منظور از واژه ی " شهروندی " چیست؟ واژه ی شهروندی به روابط متقابل مردم و حکومت اشاره دارد. شهروندی ارتباطی است که افراد را به یک حکومت مشخص پیوند می دهد و در نتیجه برای فرد و حکومت حقوق و تکالیفی ایجاد می شود.

۳- منظور از حقوق شهروندان چیست؟ وظایف و تکالیف حکومت نسبت به مردم.

۴- حقوق و تکالیف شهروندی در کجا مشخص شده است؟ قوانین هر کشور به ویژه قانون اساسی آن ، حقوق و تکالیف شهروندی را معین می کند.

۵- آیا حقوق و تکالیف شهروندی کشورها یکسان است؟ چرا؟ خیر - زیرا حقوق و تکالیف شهروندی هر کشور متناسب با قوانین آن کشور است و قوانین کشورها نیز با یکدیگر متفاوت است.

۶- حقوق شهروندی طیف وسیعی از کدام حقوق ها را شامل می شود؟ انواع حقوق سیاسی ، اجتماعی ، فرهنگی ، اقتصادی....

۷- چند مورد از انواع حقوق شهروندی بر پایه ی قانون اساسی جمهوری اسلامی کدامند؟ الف) حق برخورداری از عدالت قانونی ب) حق برخورداری از عدالت قضایی ج) حق برخورداری از رفاه و تأمین اجتماعی د) حق مشارکت سیاسی ه) حقوق فرهنگی

۸- عدالت قانونی یعنی چه؟ و اجرای آن چه نتیجه دارد؟ عدالت قانونی یعنی این که حکومت در وضع قوانین ، اجرای قوانین و نظارت بر اجرای قوانین بین شهروندان تبعیضی قائل نشود. - برقراری عدالت قانونی ، از پایمال شدن حقوق انسان ها و بهره کشی ظالمانه ی عده ای از عده ی دیگر جلوگیری می کند.

۹- طبق فرمایش پیامبر رعایت نکردن کدام یک از حقوق شهروندی باعث نابودی امت های پیشین شده بود؟ حق برخورداری از عدالت قانونی . امت های پیشین گرفتار و نابود شدند ، زیرا وقتی اشراف آنها جرمی مرتکب می شدند آنها را از مجازات معاف می کردند ، اما وقتی زبردستان آنها همان جرم را مرتکب می شدند آنها را به شدت مجازات می کردند.

ص ۱۴۹

۱۰- منظور از حق برخورداری از عدالت قضایی چیست؟ شهروندان حق دادخواهی دارند و هر کس می تواند به این منظور به دادگاه های صالح مراجعه کند . شهروندان حق دارند در همه ی دادگاه ها برای خود وکیل مدافع انتخاب کنند.

۱۱ حق برخورداری از رفاه و تأمین اجتماعی را توضیح دهید؟ هر شهروند حق دارد به آموزش و پرورش، مراکز فرهنگی و ورزشی، آتش نشانی، پلیس و نظایر آن دسترسی آسان داشته باشد. شهروندان حق دارند در محیطی پاک و سالم و بدون آلودگی زندگی کنند و از خدمات و امکانات بهداشتی و درمانی مناسب به بهترین وجه برخوردار شوند.

۱۲ شهروندان در چه مواردی حق دارند از تأمین اجتماعی برخوردار شوند؟ بیکاری، معلولیت، پیری، بازنشستگی، بی سرپرستی، از کار افتادگی، حوادث.

ص ۱۵۰

۱۳ مشارکت سیاسی یعنی چه؟ یعنی این که هر شهروند بتواند در امور سیاسی جامعه دخالت کند و در سرنوشت کشور خود نقش داشته باشد.

۱۴ مشارکت سیاسی مردم از چه راه هایی صورت می گیرد؟ الف) شرکت در انتخابات ب) عضویت و همکاری در احزاب و انجمن های سیاسی ج) شرکت در راه پیمایی ها و تظاهرات
نکته: در انتخابات مردم ممکن است انتخاب کننده یا انتخاب شونده باشند.

۱۵ طبق قانون اساسی مردم چه کسانی را به طور مستقیم و چه کسانی را به طور غیر مستقیم انتخاب می کنند؟ رئیس جمهور (رئیس قوه مجریه)، نمایندگان مجلس شورای اسلامی و یا اعضای شورای شهر و روستا به طور مستقیم انتخاب می کنند. در برخی موارد نیز انتخاب به صورت غیر مستقیم و با واسطه صورت می گیرد. برای مثال در انتخاب رهبری، مردم اعضای مجلس خبرگان رهبری را انتخاب می کنند و به آنها رأی می دهند. سپس اعضای مجلس خبرگان که نمایندگان مردم هستند، رهبر را انتخاب می کنند.

۱۶ برخی از حقوق فرهنگی که در قانون اساسی مورد تأکید قرار گرفته کدامند؟ حمایت از تشکیل خانواده و پاسداری از روابط خانوادگی، حمایت از تعلیم و تربیت شایسته، آزاد بودن استفاده از زبان های قومی و محلی در مطبوعات و رسانه های گروهی و تدریس ادبیات آنها در مدارس در کنار زبان فارسی.

ص ۱۵۲

۱۷ - مهم ترین تکالیف شهروندی چیست؟ الف) رعایت قانون و مقررات ب) همکاری با دولت ج) پرداخت مالیات و عوارض د) دفاع از کشور ه) تجاوز نکردن به منافع عمومی و حقوق دیگران.

۱۸- **خادیده گرفتن قانون یا سرپیچی از آن چه اثراتی دارد؟** موجب اختلال و هرج و مرج در جامعه می شود.

۱۹- **چه موقع قانون جایگاه واقعی خود را در جامعه پیدا می کند؟** قانون وقتی جایگاه واقعی خود را در جامعه پیدا می کند که همه ی افراد ، اعم از کارگزاران و مسئولان و مردم، آن را رعایت کنند و به آن پایبند باشند.

۲۰- **برنامه ها و اقدامات عمرانی ، اقتصادی و اجتماعی حکومت ها چه زمانی ثمر می دهد و به هدف می رسد؟** زمانی که شهروندان نسبت به پیشرفت کشور دلسوز و حساس باشند و با دولت مشارکت و همکاری کنند.

۲۱- **سخن رهبر در نوروز ۹۴ در باره همکاری مردم و دولت را بیان کنید؟** دولت کارگزار ملت است و ملت کارفرمای دولت است . هرچه بین ملت و دولت صمیمیت بیشتر و همدلی بیشتری باشد ، کارها بهتر پیش خواهد رفت.

نکته: بخشی از درآمدهای دولت از راه مالیات و عوارض تأمین می شود .

۲۲- **مالیات چیست؟** مبلغی است که شهروندان بر اساس قانون و به صورت بلا عوض به دولت پرداخت می کنند تا صرف هزینه های عمومی کشور شود.

۲۳- **عوارض چیست؟ با مثال؟** مبلغی است که شهروندان در مقابل دریافت خدمتی از دستگاه های اداری و دولتی ، به آنها می پردازند. برای مثال ، پولی که بابت امتیاز کنتور آب و برق ، صدور گواهینامه ی رانندگی ، عبور از بزرگراه ها یا وارد کردن کالا به کشور و مانند آن پرداخت می شود.

ص ۱۵۳

۲۴- **هدف از تشکیل نیروهای نظامی و انتظامی چیست؟** تأمین امنیت کشور و حراست از مرزها و حفظ تمامیت ارضی .

نکته: دفاع از کشور در مقابل دشمنان در زمان صلح و جنگ تکلیف همه ی شهروندان است .

۲۵- **برای حفظ آمادگی دفاعی و ادای تکلیف دفاع از کشور توسط شهروندان چه کارهایی انجام می گیرد؟** عضویت در سازمان بسیج و انجام خدمت سربازی توسط پسران .

۲۶- قانون اساسی در رابطه با تجاوز نکردن به منافع عمومی و حقوق دیگران چه می گوید

؟(اصل چهلم قانون اساسی) هیچ کس نمی تواند اعمال حق خویش را وسیله ی اضرار به غیر یا تجاوز به منافع عمومی قرار دهد . به عبارت دیگر ، شهروندان مجاز نیستند برای استفاده از حقوق خود به منافع عمومی زیان برسانند و حقوق دیگران را ضایع کنند.

۲۷- رعایت نکردن سرعت مجاز در جاده ها ، برخلاف کدام تکلیف شهروندی است ؟ تجاوز نکردن به منافع عمومی و حقوق دیگران

نکته: از جمله حقوق و تکالیفی که هم حق و تکلیف مردم و هم حق و تکلیف حکومت است ، امر به معروف و نهی از منکر می باشد. .

۲۸- قانون اساسی درباره ی امر به معروف و نهی از منکر چه می گوید؟ در جمهوری اسلامی ایران

دعوت به خیر ، امر به معروف و نهی از منکر وظیفه ای است همگانی و متقابل بر عهده ی مردم نسبت به یکدیگر ، دولت نسبت به مردم و مردم نسبت به دولت . شرایط و حدود و کیفیت آن را قانون معین می کند.

سوالات درس بیست و سه

ص ۱۵۸

۱- بهره وری چیست؟ بهره وری یعنی کار درست را با روش درست انجام دهیم (کارایی و اثر بخشی)

۲- بهره وری با چه اقداماتی ارتباط دارد؟ بهره وری با صرفه جویی ، انجام دادن کارها به صورت آگاهانه و عاقلانه ، جلوگیری از زیاده روی و اسراف و اتلاف منابع ، استفاده ی صحیح از امکانات و نعمت های الهی ، کاهش هزینه ها و مانند آن ارتباط دارد.

۳- برای اینکه در کارها بهره وری بیشتری داشته باشیم چه کارهایی باید انجام دهیم؟ الف) از بین کارهای ممکن ، بهترین کار را انجام دهیم و بهترین هدف را انتخاب کنیم . ب) آن کار را با بهترین روش انجام دهیم و بهترین وسیله را برای رسیدن به هدف انتخاب کنیم

۴- دو حدیث بیان کنید که به بهره وری در امور تأکید دارند؟ الف) پیامبر اکرم(ص) فرمود " خداوند دوست دارد اگر کسی از شما کاری انجام می دهد ، آن را محکم و بی عیب انجام دهد. "

(ب) امام علی(ع) فرمود " فردی که به کاری بی اهمیت پردازد ، امور مهم تر را تباه ساخته است "

۵ نمونه هایی از تفکر بهره وری در زندگی مردم در روزگار گذشته را نام ببرید ؟ ابداع و حفر قنات ، ذخیره کردن آب در آب انبارها ، خشک کردن و ذخیره ی محصولات کشاورزی و تعاون و همیاری در امور کشاورزی.

۶ بهره وری چگونه نگرشی است ؟ بهره وری یک نگرش نسبت به زندگی است . نگرشی که بر اساس آن ، انسان می کوشد هوشمندانه کار کند ، با به کارگیری روش های عاقلانه ، بهتر به اهداف مادی و معنوی خود برسد و بهترین نتیجه را به دست آورد.

نکته: بهره وری یک نگرش نسبت به زندگی است.

ص ۱۵۹

۷ نقش فرهنگ در افزایش بهره وری یک جامعه چگونه است ؟ فرهنگ ، نقش مهمی در افزایش بهره وری یک جامعه دارد . اگر بهره وری در فعالیت های مختلف به صورت ارزش در بیاید ، جامعه از نظر مادی و معنوی پیشرفت می کند.

۸ با مراجعه به برخی از احادیث عوامل موثر در بهره وری را بنویسید ؟ (پاسخ فعالیت) الف)
اهمیت دادن به کار (ب) مشورت (ج) میانه روی (د) تقوا (ه) نظم در کار و برنامه ریزی

۹ هریک از هنجارهای زیر در جامعه چگونه از بهره وری جلوگیری می کند و در تضاد با آن است . توضیح دهید ؟

*- مهمانی ها ، مجالس و جشن های مفصل و پرهزینه : اسراف و صرفه جویی نکردن

*- مدگرایی و چشم و هم چشمی در خرید لباس به جای تمیز و ساده پوشی : زیاده روی و صرفه هزینه های بی مورد

*- نداشتن برنامه ی مناسب برای اوقات فراغت و تفریح : استفاده نکردن از زمان ، بی نظمی .

*- ورزش نکردن و پرخوری : از بین رفتن سلامتی ، ایجاد بیماری و صرف هزینه .

۱۰ چند راهکار مهم برای افزایش بهره وری در زندگی چیست ؟ الف) استفاده از وقت و زمان (ب)

نظم و ترتیب در کارها

ج) اصلاح عادت های غلط مصرفی د) انجام دادن کارها از روی آگاهی ه) تنظیم جدول بودجه ی اقتصادی

ص ۱۶۰

۱۱- برای اینکه وقت تلف نشود و زمان را از دست ندهیم چه باید کرد؟ باید برنامه و اولویت بندی مناسب داشته باشیم و از وقت درست استفاده کنیم.

۱۲- نظم و ترتیب و انضباط در کارها یکی از راه های افزایش بهره وری در زندگی است در این رابطه توضیح دهید؟ وسایل و لوازمی که با آنها در محیط های مختلف سروکار داریم ، باید مرتب و منظم باشند . ساعت مقرر و سرکار حاضر شدن و با برنامه ریزی به کارها رسیدگی کردن موجب افزایش بهره وری می شود.

ص ۱۶۱

۱۳- صرفه جویی چیست؟ (مثال بزنید) صرفه جویی کم مصرف کردن نیست بلکه مصرف درست و به اندازه است . برای مثال برخی خانواده ها در خرید مایحتاج زندگی یا برگزاری مهمانی ها و تهیه غذا اسراف یا زیاده روی می کنند و اغلب ، بخشی از مواد غذایی را دور می ریزند.

۱۴- انجام دادن کارها از روی آگاهی چگونه باعث افزایش بهره وری می شود؟ با کسب دانش و مهارت لازم برای هر کار، بازدهی کار ما بیشتر می شود و کمتر اشتباه می کنیم . همچنین برخی از مواد و وسایل به دلیل ناآگاهی افراد ، از روش های درست نگه داری می کنیم . برای مثال اگر شیوه ی صحیح شست و شوی یک لباس با نگهداری مواد غذایی را ندانیم ، زودتر از بین می روند یا غیر قابل استفاده می شوند

۱۵- منظور از تنظیم جدول بودجه اقتصادی چیست؟ تنظیم جدولی که در آن درآمدها و هزینه ها ی (دخل و خرج) ماهانه افراد یا خانواده نوشته می شود و همکاری بین اعضای خانواده نیز از راهکارهای کمک به بهره وری است.

۱۶- دلیل بیاورید : الف) آیا سطح بهره وری دانش آموزی که کیف یا کمد لوازم تحریرش شلوغ و نامرتب است ، پایین می رود؟ چرا؟ (فعالیت کتاب) بله ؛ چون نداشتن نظم، ترتیب و انضباط در کارها باعث هدر رفتن وقت و زمان و در نتیجه پایین آمدن بهره وری می شود.

۱۷- منظور از تنظیم بودجه ی خانواده چیست؟ تنظیم این بودجه چه فایده ای دارد؟ توضیح دهید؟

تنظیم جدولی که در آن درآمدها و هزینه های (دخل و خرج) ماهانه افراد یا خانواده نوشته می شود و همکاری بین اعضای خانواده نیز از راهکارهای کمک به بهره وری است - مخارجی که شما انجام می دهید کنترل شده تر می شود - اندوخته های مالی بهتر مدیریت می شود - هزینه های غیر ضروری حذف می شوند عادت مصرفی افراد را عوض می کند.

۱۸- یکی از عادت های غلط بعضی از دانش آموزان مصرف نادرست و بی رویه ی کاغذ است . چند راهکار برای بهره وری در مصرف کاغذ پیشنهاد کنید و توافق کنید که آن راهکارها عملی شوند؟ استفاده از پشت و روی برگه ها - تشویق دانش آموزان به درست کردن کاردستی از کاغذهای باطله - استفاده از برگه های ناتمام به عنوان چرک نویس - نصب سطل زباله مخصوص کاغذ های باطله و جمع آوری آن برای بازیافت.

سوالات درس بیست و چهار

ص ۱۶۲

۱- منظور از فعالیت اقتصادی چیست؟ هر جامعه ای برای ادامه زندگی و رفع نیازهای خود ناگزیر است از منابع طبیعی استفاده کند و ابزار و وسایل مورد نیاز خود را تولید کند . به این کار فعالیت اقتصادی گفته می شود.

نکته: تولید ممکن است تولید کالا یا خدمت باشد. کشاورزان در مزرعه و باغ و کارگران در کارگاه و کارخانه «کالا» تولید می کنند. پزشکان ، معلمان ، پلیس ها و کارمندان و ... «خدمت» ارائه می کنند.

نکته: همه ی تولید کنندگان و توزیع کنندگان به نوبه ی خود مصرف کننده اند.

۲- رابطه ی اقتصادی بین افراد چگونه شکل می گیرد؟ افراد در فعالیت های تولید ، توزیع و مصرف ، به طور مداوم با یکدیگر ارتباط برقرار می کنند و به این ترتیب ، نوعی از روابط انسانی ، یعنی رابطه اقتصادی بین افراد شکل می گیرد.

۳- رابطه ی اقتصادی با چه هدفی صورت می گیرد؟ با هدف تولید ، توزیع و مصرف کالاها و خدمات پدید می آید و حقوق و مقرراتی نیز بر آن حاکم می شود.

نکته: در چرخه ی تولید ، توزیع و مصرف ، پول و شکل های مختلف آن به عنوان واسطه بین بخش ها ارتباط برقرار می کند .

۴- چه عاملی سبب پیدایش سازمان ها و موسسات بانکی و پولی شده است ؟ در چرخه تولید ، توزیع و مصرف " پول و شکل های مختلف آن " به عنوان واسطه بین بخش ها ارتباط برقرار می کند . بر همین اساس ، سازمان ها و موسسات بانکی و پولی در جامعه به وجود می آیند.

۵- منظور از نهاد اقتصاد چیست ؟ مجموعه فعالیت ها و روابطی که حول تولید و توزیع و مصرف کالاها و خدمات و بر اساس قواعد و مقررات خاص در یک جامعه شکل می گیرد ، نهاد اقتصاد را به وجود می آورد.

۶- برای افزایش بهره وری اقتصادی چه باید کرد؟ باید بهره وری را در تولید و توزیع افزایش دهیم و الگوی مصرف را نیز عقلانی کنیم

ص ۱۶۳

نکته: در اقتصاد ، بهره وری را نسبت ستانده ها به داده ها تعریف کرده اند .

۷- چگونه می توان بهره وری در تولید ، یا توزیع یک کالا را افزایش داد ؟ باید در نهاده ها یا فرایندها تغییرات مطلوبی به وجود بیاوریم.

۸- منظور از نهاده ها یا ورودی چیست؟ الف) منابع طبیعی ، معدن ، مواد خام و انرژی و... ب) نیروی کار (مدیر، متخصصان ، کارکنان ، کارگران و) ج) سرمایه (پول ، زمین ، کارخانه ، تجهیزات و ماشین آلات ، ساختمان....) د) سایر هزینه ها (مالیات ، تحقیقات و ...)

۹- به نظر شما ، اگر میزان هزینه های تولید(نهاده ها) را افزایش دهیم و به همان میزان تولید افزایش یابد ، باز هم می توانیم ادعا کنیم بهره وری اتفاق افتاده است ؟ خیر - زیرا اتفاق خاصی نمی افتد چون قیمت تمام شده کالا بالا بوده و گران به دست مصرف کننده می رسد در نتیجه از یک طرف باعث کاهش علاقه مردم به خرید آن کالا شده و از طرف دیگر زمینه واردات نوع خارجی آن کالا بیشتر می شود.

ص ۱۶۴

۱۰ **جایگاه تولید در اسلام را بنویسید؟** از منظر اسلام اقتصاد و تولید وسیله اند نه هدف. در واقع، تولید وسیله ای است که انسان از طریق آن نیازهای ضروری خود را رفع می کند و به مسائل مهم تر می پردازد.

۱۱ سیاست دو گانه کشورهای قدرتمند صنعتی در بهره برداری از طبیعت و منابع طبیعی را

بنویسید؟ کشورهای صنعتی امروز سعی می کنند از طبیعت و منابع طبیعی خود محافظت کنند اما با تبلیغات و تحت تأثیر قرار دادن مردم دیگر کشورها، مصرف گرایی را که موجب تخریب محیط زیست می شود، تشویق می کنند.

۱۲ **در دنیای امروز تولید با چه هدفی انجام می گیرد؟** با هدف کسب سود بیشتر انجام می گیرد و سودجویان می پندارند بشر باید بر طبیعت غلبه کند و هرگونه دخل و تصرفی در آن مجاز است.

نکته: در دنیای امروز، تولید با هدف کسب سود بیشتر انجام می گیرد.

۱۳ **- آیا افزایش تولید به هر روش و به هر قیمتی مجاز است؟ چرا؟** خیر - افزایش تولید و فعالیت های اقتصادی اگر به محیط زیست لطمه بزند با اصول بهره وری سازگار نیست، - زیرا نابودی و تخریب طبیعت، خود هزینه های مجدد و مشکلات جبران ناپذیری برای ما به وجود می آورد.

۱۴ **بهره وری سبز به چه چیز تأکید می کند؟** بهره وری سبز به افزایش بهره وری همراه با حفظ محیط زیست تأکید می کند.

۱۵ **منظور از بهره وری سبز چیست؟** یعنی استفاده از ابزارها، روش ها و فناوری های مختلف به طوری که تأثیرات مضر و منفی فعالیت های صنعتی و اقتصادی بر محیط زیست به حداقل ممکن برسد.

ص ۱۶۵

۱۶ **وضعیت بهره وری در کشور ما چگونه است؟ وظیفه ما در این رابطه چیست؟** کشور ما در مقایسه با برخی از کشورها از نظر وضعیت بهره وری وضعیت چندان مطلوبی ندارد. بنابراین همه ما موظفیم با برنامه ریزی صحیح، نگرش بهره وری را در همه ی امور و فعالیت های بخش های مختلف اقتصادی (کشاورزی، صنعت و خدمات) ترویج کنیم و به کار بگیریم.

۱۷ **وظیفه ی سازمان ملی بهره وری ایران چیست؟** در زمینه ی وضعیت بهره وری و چگونگی راه های افزایش آن در بخش های مختلف اقتصادی کشور مطالعه، سیاست گذاری و نظارت می کند.

۱۸- کشور ما به توصیه ی چه کسی و چرا سیاست اقتصاد مقاومتی را در پیش گرفته است ؟ مقام معظم رهبری - زیرا پس از انقلاب اسلامی کشورهای سلطه گر و قدرت های بزرگ اقتصادی که با وقوع انقلاب اسلامی ، منافع خود را در خطر می دیدند مشکلاتی مانند جنگ تحمیلی ، تحریم اقتصادی و ... را بر سر راه ما قرار دادند تا از پیشرفت کشور ما جلوگیری کنند این مخالفت ها تا امروز ادامه دارد و آنها سعی می کنند ایران را از نظر اقتصادی شکست بدهند.

۱۹- اقتصاد مقاومتی یعنی چه؟ یعنی در شرایط سخت بتوانیم کمترین اتلاف هزینه را داشته باشیم ، روی پای خود بایستیم ، از تولید ملی حمایت کنیم ، از اسراف بپرهیزیم و از منابع و امکانات حداکثر استفاده را بکنیم

۲۰- همفکری کنید و بگویید شما دانش آموزان از چه راه هایی می توانید به تحقق اهداف

اقتصاد مقاومتی در کشور کمک کنید . حداقل سه راه پیشنهاد کنید ؟ الف) استفاده از تولیدات داخلی ب) صرفه جویی در مصرف لوازم مدرسه ، جلوگیری از اسراف ج) دور نریختن وسایلی که هنوز قابلیت استفاده دارند د) نصب سطل های زباله و جمع آوری کاغذ های باطله برای بازیافت

<http://maktabkhooneh.blog.ir>